

YURTDIŞINDA SIKÇA SORULAN DİNİ SORULAR

A. DİN VE İNANÇ

1. Nasıl Müslüman olunur? Bunun için bir tören ya da öncesinde yerine getirilmesi gereken bazı şartlar var mıdır?

Bir kimse, kelime-i şehadet getirip; İslam'ın esaslarına iman etmekle İslam dinine girmiş olur. Bir kimsenin İslam'a girmesi onun kalben iman esaslarını tasdik etmesiyle mümkündür. Bu kabul gerçekleştiikten sonra kelime-i şehadet getirilmek suretiyle İslâm'a girilmiş olur. Bu aşamada bir tören ya da bir takım şartların yerine getirilmesi şart değildir. Bununla birlikte kişinin hayatında önemli bir dönüm noktası olduğundan bir ihtida merasimi yapılması gelenek haline gelmiştir.

İman Hz. Peygamber'i, Allah Teâlâ'dan getirdiği kesin olarak bilinen hükümlerde (zarûrât-ı dîniyye) tasdik etmek, onun haber verdiği şeyleri tereddütsüz kabul edip bunların gerçek ve doğru olduğuna gönülden inanmak demektir. Buna göre; imanın hakikati ve özü kalbin tasdikidir. Kalbin tasdiki imanın değişmeyen aslî unsurudur. İmanın en özlü ve en kısa şekli inanılacak şeylere kısaca ve toptan inanmak demektir. Bu da tevhid ve şehadet kelimelerinde özetlenmiştir. Tevhid kelimesi: Lâ ilâhe illallah Muhammedün Rasûlullah (Allah'tan başka hiçbir İlah yoktur. Muhammed O'nun elçisidir) cümlesidir.

Şehadet kelimesi de: Eşhedü enlâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve rasûlüh (Ben Allah'tan başka hiçbir İlah olmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna inanır ve şahitlik ederim) ifadesidir. İmanın ilk derecesi ve İslâm'ın ilk temel direği budur. Buna icmâlî (genel, toplu) iman denir. Müslüman olmayan bir kimse, icmâlî iman ile İslâm'a girmiş olur. Bu iman üzere ölürse neticede cennete girer. Fakat tafsîlî iman (iman esaslarını ayrıntılarıyla bilip inanma) ile Müslümanın imanı yücelir, olgunlaşır, sağlam temeller üzerine oturur.

Bir insanın, Allah'ı ve O'ndan gelenleri gönülden tasdik ettikten sonra, Hz. Peygamber'in açıkladığı emir ve yasakları bütünüyle kabullenmesi ve uygulaması gerekir.

2. Müslüman olmakla, geçmişteki tüm günahlar affedilir mi?

İman eden kişinin, iman etmeden önceki günahları silinir. Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de Müslüman olmayan kimselerin İslâm'ı seçmeleri ve iman etmeleri sebebiyle affedilip cezalarının kaldırılacağını ve durumlarının kötüden iyiye çevrileceğini (Furkan, 25/70) bildirmektedir. Yani İslâm'ı seçen ve imanla şereflenen bir kimse hayatına yeniden başlamış gibi olacaktır. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.); "İslam (Müslüman olmak), öncesini silip temizler."

(Müsned, 4/199) buyurmuşlardır.

3. Gayrimüslim bir kimsenin, sadaka-i câriyesi olabilir mi? Gayrimüslimlerin iyiliklerinin Allah katında karşılığı var mıdır?

Sadaka-i câriye; hadis-i şerifin ifadesiyle kişinin ölümden sonra amel defterinin hayır cihetinden kapanmamasıdır. Bu dünya hayatı bir imtihan yeridir. İmtihanın amacı da imanla yaşayıp mümin olarak son nefesi verebilmektir. İmanla son nefesi veremeyen kimsenin amelleri hem bu dünyada hem de ahirette boşa gidecektir (Al-i İmran, 3/22).

Ancak Müslüman olsun kafir olsun kişilerin Allah katındaki dereceleri farklı farklıdır. İnsanlara zulmetmiş ve hiçbir faydası olmamış bir gayrimüslim ile insanlığa faydalar sağlamış bir gayrimüslim aynı kefeye konmayacaktır. Çünkü ayette de buyurulduğu gibi *“Zerre miktar hayır işleyen onun karşılığını görecektir, zerre miktar şer işleyen de onun karşılığını görecektir”* (Zilzal, 99/7-8).

Hz. Peygamber’in getirdiği İslam’ı tanıyıp bildiği halde sonra ona iman etmeden ölen kimseler kurtuluşa eremeyeceklerdir. Fakat ahiret hayatında Rabbimiz onlara adaletle muamelede bulunacak, kimseye haksızlık yapılmayacaktır. Allah Teâla, bu hakikati şöyle ifade etmektedir: *“Biz, kıyamet günü için adalet terazileri kurarız; artık kimseye hiçbir şekilde haksızlık edilmez. Yapılan, bir hardal tanesi kadar dahi olsa, onu getirir ortaya koyarız. Hesap görücü olarak biz yeteriz”* (Enbiya, 21/47).

4. Müslüman olmayanlar neden Mekke ve Medine’ye giremez?

Gayrimüslimlerin Mekke ve Medine’ye girememeleri bütün mezheplerin ittifakla kabul ettiği bir hüküm değildir. Bazı mezhepler, *“Ey iman edenler! Bilin ki Allah’a ortak koşanlar pislîğe batmışlardır; artık onlar bu yıldan sonra Mescid-i Harâm’a yaklaşmasınlar. Eğer yoksulluktan endişe ederseniz, unutmayınız ki Allah size -dilerse- kendi lutfuyla bolluk verir. Allah bilmekte, hikmetle yönetmektedir”* (Tevbe, 9/28) ayetinin sadece Mekkeli müşrikleri değil bütün gayrimüslimleri kapsadığı yorumunu yaparak hangi dinden olursa olsun gayrimüslimlerin Mekke Haremi’ne giremeyeceklerini söylemişlerdir. Buna karşılık Hanefîler ve Mâlikîler, uzun süre kalmamak ve ikamet etmemek şartıyla bunun caiz olduğu kanaatindedirler.

Şu da bilinmelidir ki devletler, milli güvenlik kaygısıyla ya da bazı mekânların tarihî ve dinî özellikleri dolayısıyla yabancılara yönelik seyahat kısıtlamaları getirebilir. Mekke ve Medine gibi Müslümanlarca mukaddes belde (Harameyn) olarak kabul edilen yerlere seyahat da bu kapsamda değerlendirilebilir.

5. Kur’an günümüze kadar değişmeden mi gelmiştir? Bu nasıl mümkün olmuştur?

Kur’an-ı Kerim, Yüce Yaratıcı’nın kıyamete kadar gelecek bütün insanlara indirdiği son ilahi mesajdır. O, bu yüce kelâmı indirmekle kalmamış, onun

korunmasını da bizzat üzerine almıştır. Nitekim bu gerçek, Kur'an'da şöyle açıklanmıştır: "Şüphesiz o zikri (Kur'an'ı) Biz indirdik! Onun koruyucusu da elbette biziz." (Hicr, 15/9) Bu ilahî beyan onun korunmuşluğu konusunda müminler için en büyük güvencedir. Nitekim tarih de bunun canlı şahidi olmuştur.

Kur'an-ı Kerim nazil olmaya başladığında bir taraftan yazılırken diğer taraftan da sahabilerce ezberlenmiş, namazlarda sürekli okunmuş ayrıca Müslümanların inanç ve amelî dünyalarına taşınarak hayata yansımıştır. Her çağda Kur'an'ı baştan sona ezberlemiş binlerce hafız bulunmuş ve bu durum nesilden nesile intikal ederek yazının yanında güvenilir bir sözlü tevatür de oluşmuştur.

Hiz. Peygamberin vefatını takiben Hiz. Ebubekir döneminde dağınık haldeki yazılı metinler bir araya getirilerek bir Mushaf oluşturulmuştur. İslam fetihlerinin artması ve yeni beldelerin İslam'a dâhil olmasıyla, üçüncü halife Hiz. Osman bir komisyon kurmuş ve bu komisyon tarafından çoğaltılan Kur'an nüshaları Mekke, Kûfe, Basra, Şam, Bahreyn, Yemen'e gönderilmiştir. Müslümanlar bu ana nüshalara göre pek çok Kur'an nüshası yazmış, böylece bu ilahî kitap yazılı olarak da hiçbir değişikliğe uğramadan günümüze kadar gelmiştir.

6. Kur'ân-ı Kerîm'i diğer kutsal kitaplardan ayıran özellikleri nelerdir?

Kur'an-ı Kerim Yüce Allah'ın son ilahi hitabıdır. Kur'an kendinden önce inen kitapların varlığını tasdik eder, onların aslına iman etmeyi de gerekli görür. Tevrat, Zebur ve İncil de Allah'ın gönderdiği kitaplardır. Ne var ki bunlar daha sonra insanlar tarafından tahrif edilmiştir.

Kur'an-ı Kerim toplam 17 yerde Tevrat'a atıfta bulunmakta, ancak onun Yahudiler tarafından tahrif edildiğini de bildirmektedir (Bakara, 2/75; Al-i İmran, 3/3, 48, 50, 56, 93; Maide, 5/43, 44, 46, 66, 68, 110; A'raf, 7/157; Tevbe, 9/111; Fetih, 48/29; Saf, 61/6; Cum'a, 62/5).

Şüphesiz İncil de Allah tarafından indirilmiştir. Bu bakımdan, Allah'tan Hiz. İsa'ya indirildiği şekliyle ona inanmak, imanın gereklerindendir. Fakat günümüzde İncil'in bu orijinal metni elde yoktur. Bu gün İncil adı altında mevcut olan kitap, insanlar tarafından müdahaleye maruz kalmış ve asli hüviyetini kaybetmiştir.

Hiz. Peygamber (s.a.s.)'e Cebrail aracılığıyla Arapça olarak indirilen ve bize kadar hiçbir değişikliğe uğramaksızın tevatür yoluyla gelen Kur'an-ı Kerim'i diğer kutsal kitaplardan ayıran birçok özellikten bazıları şunlardır:

a) Kur'an-ı Kerim'in hem lafzı hem manası mucizedir. b) Kur'an-ı Kerim Hiz. Peygamber (s.a.s.)'e tek seferde değil, zamanın ve olayların akışına göre peyderpey indirilmiştir. c) Kur'an-ı Kerim, en son kutsal kitaptır ve ondan sonra başka bir ilahi kitap gelmeyecektir. d) Kur'an, günümüze kadar hiçbir

değişikliğe uğramadan gelmiş, kıyamete kadar da bu vasfını koruyacaktır. e) Kur'an-ı Kerim'in kapsadığı yüce gerçekler kıyamete kadar bütün insanların ve çağların ihtiyacını karşılayacak değerdedir. f) Kur'an-ı Kerim kolayca ezberlenebilir karakterdedir. Nitekim tarih boyunca yüz binlerce insan onu ezberlemiştir. g) İnsanlar tarafından tahrif edilmiş olmaları nedeniyle elimizde mevcut olan diğer kutsal kitaplarda bulunan çelişkilere Kur'an-ı Kerim'de rastlanmaz. h) Kur'an-ı Kerim ayetleri akıl ve bilimle çelişmez. ı) Kur'an-ı Kerim insan ve toplum hayatının bütün boyutlarını kapsar.

7. Hadisler günümüze kadar nasıl ulaşmıştır?

İslam'ın ilk dönemlerinde Müslümanlar Hz. Peygamber'in emriyle sadece Kur'an-ı Kerim'i yazmakla meşgul olmuşlardı. Bunun nedeni ayetlerle hadislerin birbirine karışmasını önlemektir. Bundan dolayı Peygamberimiz hadislerin sadece şifahî (sözlü) olarak rivayet edilmesine izin vermiştir (Müslim, "Zühd", 72). Gerek Arapların ezber melekelerinin çok ileri düzeyde oluşu gerekse Hz. Peygamber'in bazı önemli sözlerini üçer defa tekrarlaması (Buhârî, "İlim", 30) ve kelimeleri "sayılacak derecede" yavaş telaffuz etmesi (Buhârî, "Menâkıb", 23) sebebiyle dinleyiciler söylediklerini kolayca öğrenebiliyorlar ve ezberleyebiliyorlardı.

Hz. Peygamber de sahâbîlerine kendi sözlerini dinleyip öğrenmelerini emretmiş ve öğrendiklerini başkalarına tebliğ edenlere hayır duada bulunmuştur. (Buhârî, "İlim", 9, "Hac", 132; Ebû Dâvûd, "İlim", 10; Tirmizî, "İlim", 7) Bu nedenle ashab hadisleri bir ibadet şevkiyle öğrenip başkalarına nakletmişlerdir. Ayrıca Peygamberimizin mescidinde bulunan Suffe ehli de Efendimizden hadis tahsil etmişlerdir. Hatta sahâbîler bizzat duymadıkları hadisleri öğrenmek için uzun yolculuklar yapmışlardır. (Buhârî, "İlim", 19)

Peygamber Efendimiz Abdullah b. Amr b. Âs gibi okuma yazma bilen genç ve dikkatli sahâbîlerin hadisleri yazmasına izin vermiştir (Müsned, II, 403). Kur'an hâfızları çoğalıp kendi sözlerinin Kur'an'la karışması ihtimalinin ortadan kalkmasından sonra Peygamberimiz hadisleri yazmak isteyenlere izin vermiştir (Tirmizî, "İlim", 12).

Hz. Peygamberden bu konuda izin alan sahâbîler duyup öğrendikleri hadisleri hem ezberlediler hem de yazdılar (Müsned, II, 403). Abdullah b. Amr b. Âs, Sa'd b. Ubâde, Muâz b. Cebel, Ali b. Ebû Tâlib, Amr b. Hazm el-Ensârî, Semüre b. Cündeb, Abdullah b. Abbas, Câbir b. Abdullah, Abdullah b. Ebû Evfâ ve Enes b. Mâlik gibi pek çok sahâbi yazdıkları hadisleri "sahîfe" adıyla toplamışlardır. Elli kadar sahabe hicretin I. asrından itibaren tâbînden olan talebelerine hadisleri yazdırmıştır.

Sahâbe tarafından kaleme alınan sahîfeler bir yana, bir tesbite göre I. (VII.) yüzyılın ikinci yarısı ile II. (VIII.) yüzyılın ilk yarısında 400 kadar muhaddis tarafından hadislerin yazıldığı belgeleriyle bilinmektedir. Sahâbenin elindeki yazılı rivayetler ve sözlü olarak nakledilen hadisler tâbîin âlimlerine intikal

etmiş, I. yüzyılın sonlarında (VIII. yüzyılın başları) Halife Ömer b. Abdülazîz'in tâlimatıyla İbn Şihâb ez-Zührî tarafından yazılı ve sözlü malzemeye dayanılarak derleme faaliyetine girişilmiştir.

Kısaca Hz. Peygamber döneminden itibaren hadisler kayıt altına alınarak ve ezberlenerek korunmuş ve sonraki nesillere aktarılmıştır.

8. İslam'ın Hz. İsa'ya Hz. Meryem'e, Hristiyanlığa ve diğer dinlere bakışı nasıldır?

İslâm; sadece son peygamber olan Hz. Muhammed (s.a.s.)'in getirdiği dinin değil, bütün peygamberlerin getirdiği inanç sisteminin ortak adıdır. Bu bakımdan, temel inanç esaslarına çağrıda tüm peygamberlerin vazifesi birdir.

Hak din, ilk insan ve ilk peygamber Hz. Âdem'le başlamış olup son peygamberi de Hz. Muhammed'dir. Dolayısıyla Allah'ın peygamberler aracılığıyla farklı zamanlarda gönderdiği dinin esası aynıdır ve hepsine "İslam", müntesiplerine de "Müslüman" denilmektedir. Kur'an-ı Kerim bunu açıkça ifade etmektedir: *"O (Allah) size hem daha önce hem de bu Kur'an'da "Müslümanlar" adını verdi."* (Hac, 22/78) *"İbrâhim ne yahudi ne hristiyan idi; bilâkis o, tek Allah'a inanıp boyun eğmiş Müslüman birisiydi, müşriklerden de değildi"* (Âl-i İmrân, 3/67). ayetinde İbrahim (a.s.) için "Müslüman" ifadesi kullanılmıştır. Ayrıca *" Biz Allah'a ve bize indirilene; kezâ İbrâhim, İsmâil, İshak, Ya'kûb ve torunlarına indirilenlere; yine Mûsâ ve İsâ'ya verilenlere ve bütün peygamberlere rableri tarafından gönderilenlere inandık. Onlar arasında ayırım yapmayız; biz O'na teslim olmuşuzdur" deyin."* (Bakara, 2/136) ayetinde de peygamberlerin mesajının temelde bir ve aynı olduğu ve bunun da İslâm'dan ibaret olduğu ifade edilmiştir. Ne var ki, son din İslam'dan önceki semâvî dinlerin özgün yapısı bozulmuş, kitapları tahrif edilmiştir.

Esas itibariyle hak dinin temel prensiplerinde değişiklik yoktur. Fakat yüce Allah zaman içinde ibadetlerin şekillerinde ve muamelata dair hükümlerde bazı değişiklikler yapmıştır.

Yahudi ve Hristiyanlar gibi diğer dinlere mensup kişilere gayr-ı Müslim denmesi, onların Allah tarafından son din olarak gönderilen İslam'a ve O'nun Peygamberi olan Hz. Muhammed (s.a.s.)'e iman etmemeleri sebebiyledir.

İslam dinine göre; *"...Meryem oğlu İsâ Mesîh ancak Allah'ın elçisidir, Allah'ın Meryem'e ulaştırdığı kelimesidir ve O'ndan bir ruhtur..."* (Nisâ, 4/171). Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa'nın İmran ailesine mensup olduğu ve bu ailenin Allah tarafından seçilip üstün kılındığı belirtilmekte; İsa'nın annesi Meryem'in babasından İmran ismiyle söz edilmektedir (Âl-i İmrân, 3/33-35). Kur'an-ı Kerim'e göre Hz. İsa, İsrailoğulları'na gönderilmiş bir peygamber olup kendisine İncil verilmiştir (Âl-i İmrân, 3/49; Nisâ, 4/171; Zuhruf, 43/59; Hadîd, 57/27; Saf, 61/6).

Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa'nın hayatının tebliğ faaliyetine kadar geçen

dönemiyle ilgili olarak sadece şu ifade yer alır: “*Meryem oğlu ile annesini de bir mûcize yaptık; ikisini de kalmaya elverişli, kaynak suyu bulunan yüksekçe bir yere yerleştirdik.*” (Mü’minûn, 23/50) Kur’an’a göre Hz. İsa, semadan sofraya indirilmenin (bkz. Mâide 5/112) dışında, çamurdan kuş yapıp ona üfleme ve onun da kuş oluvermesi, ölüyü diriltme, körü ve cüzzam hastalığına tutulmuş kişiyi iyi etme, evlerde yenilen ve biriktirilen şeyleri haber verme gibi çeşitli mucizelerle desteklenmiştir (bkz. Âl-i İmrân, 3/49; Mâide, 5/110).

Meryem oğlu İsa Mesih (a.s) ile ilgili olarak Kur’an’da kullanılan belli başlı ifadeler şunlardır: İsa Allah’tan bir kelimedir (Âl-i İmrân, 3/45; Nisâ, 4/171) ve O’ndan bir ruhtur (Nisâ, 4/171); Ruhü’l-Kudüs ile desteklenmiştir (Bakara, 2/87, 253; Mâide, 5/110); annesiyle birlikte Allah tarafından bir ayet kılınmıştır (Mü’minûn, 23/50); Allah ona kitabı, hikmeti, Tevrat ve İncil’i öğretmiştir (Mâide, 5/110; Âl-i İmrân, 3/48); annesine karşı hürmetkârdır (Meryem, 19/32); salihlerdendir, şanı yücedir, Allah’a yakın olanlardandır (Âl-i İmrân, 3/45-46); Allah ona kitap vermiş, onu Peygamber yapmış, mübarek kılmıştır (Mâide, 5/75; Meryem, 19/30-31); bir insandır, bir kuldür (Nisâ, 4/172; Mâide, 5/75; Meryem, 19/30; Zuhruf, 43/59); beşikte iken konuşan Peygamberdir (Âl-i İmrân, 3/46; Mâide, 5/110; Meryem, 19/29-33); Tevrat’ı tasdik etmiş, bazı hususlarda onu neshetmiştir (Âl-i İmrân, 3/50; Mâide, 5/46; Zuhruf, 43/63); kavmine namazı ve zekatı emretmiştir (Meryem, 19/31); ayrıca “...*Ey İsrâiloğulları! Bilin ki benden önceki Tevrat’ı doğrulamak ve benden sonra gelecek Ahmed isimli elçiyi müjdelemek üzere size Allah tarafından gönderilmiş elçiyim.*” (Saf, 61/6) diyerek Hz. Muhammed (s.a.s.)’in geleceğini müjdelemiştir.

Kur’an’da Hz. İsa’nın babasız dünyaya gelişi ilahi kudretin bir tecellisi olarak nitelenmekte ve Al-i İmran Suresinin 59. ayetinde onun yaratılışıyla Hz. Adem’in yaratılışı arasındaki benzerliğe işaret edilmektedir. Ayrıca Kur’an’da Hz. İsa’nın kendisini asla ilah olarak takdim etmediği açık biçimde belirtilmektedir (Mâide, 5/116-117). Öte yandan Kur’an Hz. İsa’nın öldürülmediğini, çarmıha da gerilmediğini; Allah’ın onun kendi katına yükselttiğini bildirmektedir (Nisâ, 4/155-161).

Meryem adı Kur’ân-ı Kerîm’de yirmi üçü İsa b. Meryem şeklinde olmak üzere otuz dört yerde geçmekte, ayrıca Kur’an’ın on dokuzuncu sûresi bu isimle anılmaktadır. Hz. Meryem Kur’an’da ismiyle anılan yegâne kadındır. Babasının adı İmrân’dır (Âl-i İmrân, 3/35; Tahrîm, 66/12). Annesinden adı verilmeksizin İmrân’ın karısı diye bahsedilmektedir.

Kur’an’da ve hadislerde en çok övülen kadınların başında gelen Hz. Meryem iffet, ismet ve takvâ gibi faziletleri kendinde toplamış bir şahsiyettir (Âl-i İmrân, 3/42; Enbiyâ, 21/91; Tahrîm, 66/12). Hz. Meryem bedenî ve ruhî temizliği, kendini Allah’a ibadete adanması, iffet ve namusunu koruması sebebiyle “Betül” olarak adlandırılmıştır. Meryem’in tertemiz olması (Âl-i İmrân, 3/42) onun “maddî ve mânevî kötülük ve günahlardan uzak olduğu”

şeklinde anlaşılmaktadır.

Hadislerde kadınların en üstün olanları sayılırken Meryem'e mutlaka yer verilmekte, en hayırlı kadınlar arasında Firavun'un hanımı Âsiye ve İmrân'ın kızı Meryem'in bulunduğu belirtilmekte, "*Zamanındaki dünya kadınlarının en hayırlısı İmrân kızı Meryem, bu ümmetin kadınlarının en hayırlısı da Hatice'dir*" denilmekte, bir başka rivayette Hatice yerine Âişe, diğer bir yerde ise Fâtıma zikredilmektedir (Buhari, Enbiyâ, 45; Menâkıbü'l-ensâr, 20).

9. İncil ve Tevrat'ın tahrif edilmiş olması ne demektir? Bu kitaplar bütünüyle geçersiz midir?

Tevrat, Yüce Allah'ın Hz. Musa'ya, kavmine tebliğ etmesi için gönderdiği kitabın adıdır. Kur'an-ı Kerim birçok yerde bu kitaba atıfta bulunmakta, ancak onun Yahudiler tarafından tahrif edildiğini de bildirmektedir (Bakara, 2/75; Âl-i İmrân, 3/3, 48, 50, 56, 93; Mâide, 5/43, 44, 46, 66, 68, 110; A'râf, 7/157; Tevbe, 9/111; Fetih, 48/29; Saf, 61/6; Cum'a, 62/5).

İncil ise, Hz. İsa aracılığıyla insanlara gönderilen kutsal kitabın adıdır. Bu kitap, İsrailoğulları'na daha önce gönderilen Tevrat'ı tasdik etmektedir. Kur'an-ı Kerim'de: "*Ardından o peygamberlerin yolu üzere, kendinden önce gelmiş olan Tevrat'ı tasdik edici olarak Meryem oğlu İsa'yı gönderdik. Ona da içinde hidayet ve nur bulunan, kendinden önce gelmiş olan Tevrat'ı tasdik edici, takvâ sahipleri için bir yol gösterici ve bir öğüt olarak İncil'i verdik*" (Mâide, 5/46) buyrulmaktadır.

Şüphesiz Tevrat ve İncil Allah tarafından gönderilmiştir. Bu bakımdan, Allah'tan Hz. Musa ve Hz. İsa'ya gönderildiği şekliyle onlara inanmak imanın gereklerindedir. Fakat günümüzde Tevrat ve İncil'in orijinal metinleri elde yoktur. Bu gün Tevrat ve İncil adı altında mevcut olan kitaplar, insanlar tarafından müdahaleye maruz kalmış (tahrif) ve bozulmuştur. Tahrîf, İslâm literatüründe Yahudi ve Hıristiyanların, sonraki dönemlerde kendi kutsal metinlerini kasıtlı şekilde değiştirmelerini veya yanlış yorumlamalarını ifade etmek için kullanılmıştır.

Günümüzde Tevrat ve İncil'de yer alan bilgiler hakkında bir Müslüman'ın takınması gereken tavır şu şekilde ifade edilebilir: Eğer bu bilgiler, Kur'an ve sahih hadislerdeki bilgilere uygunsa kabul; değilse reddedilir. Ayet ve hadislerde hiç bahsedilmiyor ve İslam'ın temel prensiplerine de zıt düşmüyorsa Hz. Peygamber (s.a.s.)'in şu tavsiyesi doğrultusunda hareket edilir: "*Ehli kitab'ı tasdik de etmeyin, tekzip de (yalanlamayın). 'Biz Allah'a ve bize indirilenlere iman ettik' deyin.*" (Buhârî, Tefsir, 11)

10. Mezhepler nasıl ortaya çıkmıştır?

Öncelikle şunu ifade edelim ki temel iman, ibadet ve ahlak esasları hakkında İslam mezhepleri arasında önemli farklılıklar yoktur. Fıkhî mezheplerdeki ihtilaflar daha ziyade ayrıntılardadır. Ameli mezheplerin ortaya çıkışı temelde dini sebeplere dayanmaktadır. Hz. Peygamber (s.a.s.)

döneminde münferit olaylarda sahabiler arasında bazı görüş farklılıkları ortaya çıksa da genel bir ihtilaf söz konusu değildi. Zira bir problem olduğunda Hz. Peygamber (s.a.s.)'e sorularak çözümleniyordu. Hz. Peygamber (s.a.s.)'den sonra, sahabe ve tabiun döneminden itibaren görüş ayrılığı başlamış, asr-ı saadetten uzaklaştıkça da bu ihtilaflara yenileri eklenmiştir.

Bu görüş ayrılıklarının sebepleri şöyle sıralanabilir; a) Kitap ve sünnette geçen bazı kelime ve cümlelerin Arap dilinden kaynaklanan sebeplerden dolayı farklı anlaşılması ve yorumlanması, b) Sözün hakikat veya mecaz anlamlarına çekilebilmesi, c) Hadislerin yeterince bilinmemesi, sıhhat derecesi ve ölçüsü konusundaki farklı anlayışlar, d) İctihat usul ve kabiliyetinin farklılığı, e) Sosyal ve tabii çevrenin tesiri.

Bu sebeplerden kaynaklanan görüş ayrılıkları bulunmakla birlikte, müçtehit imamlar devrine kadar mezheplerden söz edilmemektedir. Her merkezde birçok alim ve müçtehit bulunmakta, soruları cevaplandırmaktaydılar. Fakat bunlara nispet edilen bir mezhep yoktu.

Söz konusu ortamda fıkıhın ve fıkıh usulünün tedvin edilmesi, nazari konularda içtihat edilmeye başlanması, fıkıh ekollerinin teşekkül ederek münazara ve münakaşaların başlaması gibi sebeplerle milâdî VIII. yüzyıldan itibaren mezhepler oluşmuş, birçok ameli mezhep ya da düşünce sistemi ortaya çıkmıştır. Bunlardan büyük bir bölümü, taraftar bulamadığı için zamanla yok olmuştur. Ancak Hanefi, Şafii, Maliki ve Hanbeli mezhepleri canlılıklarını devam ettirmektedirler. Bu mezhepler, İslam dünyasında hukuk güvenliğini sağlamakta, Müslümanların belli bir hukuk anlayışına göre amelî hayatlarını istikrar içinde sürdürmelerine yardımcı olmuştur. Onlar, bu özellikleriyle son derece önemli ve değerli yapılar konumundadırlar.

11. Ehli sünnet ve'l-Cemaat (Sünnilik) nedir?

Ehli sünnet, dini anlama ve yaşamada Allah'ın kitabını ve Hz. Muhammed'in sünnetini rehber edinen ve sahâbenin yolunu izleyen ümmetin büyük çoğunluğunu ifade eden bir terimdir. Bu grup mensupları sünnete bağlı oldukları ve ümmetin ana kitlesini oluşturan sevâd-ı a'zâm ruhundan ayrılmadıkları düşüncesiyle kendilerini "Ehli sünnet ve'l-cemâat" adıyla da anmış, "Ehli hak" terimini de çoğunlukla Ehli sünnet anlamında kullanmıştır.

Erken dönem hadis kaynaklarında Ehli sünnet tabiri görülmemekle birlikte sünnet ve cemaat kelimelerine rastlanmaktadır. Ehli sünnet de, hadiste geçen "kurtuluşa erenler" ifadesinden hareketle kendisini "fırka-i nâciye" olarak nitelendirmiştir.

Ehli sünnet, Allah'ın zâtı, sıfatları, âlemin yaratılışı, kader, peygamberlik, mûcize ve keramet, şefaât, haşir ve âhîret gibi İslâm akaidinin temel konularında fikir birliği içinde olmakla beraber, bu konuların detaylarında, izah ve yorumlanmasında farklı görüşlere de sahip olmuş, bu sebeple kendi

arasında, Ehli hadis, Mâtürîdiyye ve Eş'ariyye olmak üzere üçe ayrılmıştır.

Ehli hadis'e "Ehli sünnet-i hâssa", Mâtürîdiyye ve Eş'ariyye'ye "Ehli sünnet-i âmme" denildiği de olur. Ehli sünnet'in üç mezhebi arasındaki görüş ayrılıkları Ehli sünnet'in temel prensiplerini oluşturan çerçeveyi ihlâl etmeyen sınırlar içinde kalmıştır. Bugün dünya Müslümanlarının büyük çoğunluğu Ehli sünnet anlayışına bağlıdır.

12. Matüridilik nedir?

Ebu Mansur Muhammed el-Maturidi'nin akaid sahasındaki görüşlerini benimseyenlerin oluşturduğu Matüridilik, Ehli sünnet'in ana kelam mezheplerinden biridir. Mezhebin kendisine nispet edildiği İmam Matüridi, 852 yılında Semerkant'ın Matürid kasabasında dünyaya gelmiştir. Eserlerinde Ehli sünnetin görüşlerini ayet ve hadislerin yanında akli delillerle de savunan Matüridi, Mutezile ve Şia'nın görüşlerini eleştirmiştir. 944 yılında Semerkant'ta vefat etmiştir.

İmam Matüridi'nin fıkhıta Hanefi olmasından hareketle Matüridiliğin, Hanefiliğin devamı olduğunu söyleyenler olmuştur. Bu görüşü savunanlar, İmam Matüridi'nin Ebu Hanife'ye ait kelam konusundaki görüşleri açıklayıp geliştirmesinden yola çıkarlar. Bu konuda Hanefiliğin Matüridiliğe etkisi olmuşsa da, İmam Matüridi ve öğrencilerinin kelami meseleleri eserlerinde sistemli ve özgün bir biçimde ele almaları, Matüridiliğe müstakil bir mezhep hüviyeti kazandırmıştır.

Matüridilik inanç konularını ele alırken ayet ve hadislerin yanında akli da kullanması bakımından Ehli hadisten ayrılmaktadır. İmanla ilgili temel meselelerde Eş'arilik ile aynı görüşte olan Matüridilik, kulda başlı başına cüz'i bir iradenin varlığını kabul etmesi, Allah'ın kuldan gücünün yetmeyeceği şeyleri istemeyeceği, Allah'ın fiillerinin mutlaka bir hikmetinin bulunduğu kabul edilmesi gibi meselelerde kendine has görüşleri vardır. Günümüzde fıkhıta Hanefi mezhebine bağlı olanlar ve genelde Türkler, inanç konularında Matürididirler. Matüridilik, Türkiye, Balkanlar, Orta Asya, Çin, Hint alt kıtası (Hindistan, Pakistan, Bangladeş, vd.) ve Eritre'de yayılmıştır.

13. Eşarilik nedir?

İnanç konularında Ebu'l-Hasan Ali el-Eş'ari'nin görüşlerini benimseyenlerin oluşturduğu Eş'arilik, Ehli sünnetin itikadi bir mezhebidir. Mezhebin kendisine nispet edildiği İmam Eş'ari, 873 yılında Basra'da dünyaya gelmiştir. Kırk yaşına kadar Mutezile'ye bağlı olan İmam Eş'ari daha sonra bu mezhepten ayrılarak kendine özgü görüşleriyle Eş'ariliğin imamı kabul edilmiştir.

İnanç konularında, daha önceden mensubu bulunduğu Mutezile ve diğer Ehli sünnet harici mezheplerin görüşlerini Kur'an ve Sünnetin yanında akli da kullanarak eleştiren İmam Eş'ari'nin kelam metodu, kendisinden sonra gelen

mezhep mensubu âlimlerin de katkılarıyla geliştirilerek Eş'arilik müstakil bir mezhep hüviyetine kavuşmuştur.

Ehli sünnetin temel esaslarında Matüridilikle birleşen Eş'arilik, kendilerine dini tebliğ ulaşımayan kişilerin Allah'ı bulmakla yükümlü olmamaları, iyi ve kötünün akılla değil dinin naslarıyla bilinebileceği gibi hususlarda kendine has görüşleri savunmuştur.

Günümüzde fıkhıta Şafii mezhebine bağlı olanlar inanç konularında Eş'aridirler. Eş'arilik başta Malikiler olmak üzere, diğer fıkıh mezhep mensuplarınca da sınırlı oranda benimsenmiştir. Günümüzde bu mezhebin bağlıları Hicaz, Kuzey Afrika, Mısır, Irak, Suriye ve Endonezya'da varlığını devam ettirmektedir.

14. Şî'a ya da Şiilik nedir?

Şîa, Ehli sünnet topluluğunun dışında yer alan, günümüze kadar varlığını koruyan itikadî, fikhî ve siyasî mezheplerden biridir. Sözlükte "taraf, yardımcı" anlamına gelen Şîa, literatürde Hz. Peygamber'in vefatından sonra Hz. Ali'yi halifeliğe en lâyık kişi olarak gören ve onu ilk meşrû halife kabul eden, vefatından sonra da hilâfete Ali evlâdının getirilmesi gerektiğine inanan toplulukların ortak adı olmuştur. Şîa'nın günümüze ulaşan üç büyük fırkası Zeydiyye, İsmâiliyye ve İmâmiyye-İsnâaşeriyye'den ibarettir.

15. İmamiyye ve Zeydiyye arasında ne gibi farklar vardır?

Şianın iki büyük kolundan biri olan İmamiler ağırlıklı olarak İran'da yaşarken; Zeydiler ise Yemen'de yaşarlar. Bu iki ekol arasında temel noktalarda ciddi farklar vardır. Bunları kısaca şöyle sıralayabiliriz:

İmamiyye mezhebi Hz. Ali dahil on iki imamın masum olduğuna inanırken, Zeydiler imamların masum olduğunu kabul etmez. İmamiyye'ye göre İmamlar isim ve nesepleriyle belirlenmiştir. Zeydiler ise bunu kabul etmezler. İmamiyye'ye göre sünnet, imamların söz, fiil ve takrirleri iken Zeydiler sünneti Hz. Peygamberin söz fiil ve takrirleri olarak tanımlar. İmamiyye'ye göre mut'a nikahı caizdir; Zeydilerde ise haramdır. İmamiler abdestte ayakları meshederken, Zeydilerde abdestte ayakların yıkanması farzdır. Zeydiyye mezhebi Ehli sünnet'e en yakın Şîi mezhep kabul edilir.

16. Caferiyye ve Ehli sünnet arasındaki farklar nelerdir?

Caferiyye, İsnâaşeriyye Şîası'nın fıkıh mezhebidir. Caferiyye ile Ehli sünnet fıkıh mezhepleri arasında, deliller ve delillerden hüküm çıkarma metodundaki bazı farklılıklar, değişik ameli-fikhi hükümlere ulaşılmasına sebep olmuştur. Caferiyye mezhebinde hükümlere ulaşmada kaynak olarak kullanılan sünnet malzemesi Sünnilerden farklı olup, masum kabul edilen imamların hadislerinin de kaynak değeri taşıması, icma anlayışındaki farklılık, kıyasın delil olarak kabul edilmemesi ve akıl delili gibi usul konularındaki ayrılıklar, füruda farklı sonuçlara varılması sonucunu doğurmuştur.

Ehli sünnetle, Caferiyye arasında ciddi yakınlıklar görülmektedir. Bazı Caferi alimler, Caferiyye mezhebinin fıkhi görüşlerinin genellikle dört ana Sünni mezhepten biriyle örtüştüğüne dikkat çekmişlerdir.

Caferiyye mezhebinin Ehli sünnet fıkıh mezheplerinden ayrıldığı temel fıkhi meseleler şu şekilde sayılabilir:

Caferilere göre; 1- Abdestte ayakların üst kısmını bileklere kadar mesh etmek abdestin farzlarından. Abdestte ayakları yıkamak caiz olmadığı gibi mestler üzerine yapılan mesh de geçerli değildir. 2- Daha yıkanmamış ve soğumuş ölüye dokunmak gusül abdesti almayı gerektirir. 3- Secde sadece yeryüzü cinsinden olan şeylerle, yerin bitirdiği ancak yenmeyen şeylerin üzerine yapılabilir. Yenilen ve giyilen şeylerle, altın, gümüş, akik, firuze gibi şeylerin üzerine secde edilmez. 4-Ezanda "Hayye ale'l-felah"tan sonra "Hayye alâ hayri'l-amel" cümlesinin eklenmesi gereklidir; zira bu ezanın bir parçasıdır. "Eşhedü enne Aliyyen Veliyyullah" cümlesi ise ezan metninin parçası olmamakla birlikte, şehadet cümlelerinden sonra okunması müstehaptır. 5- Namazda kasıtlı olarak elleri bağlamak namazı bozar. 6- Para ve sikke halinde basılmamış altın ve gümüş zekata tabi değildir. 7- Ticaret mallarından elde edilen kardan humus (kazancın beşte biri) verilir. 8- Müt'a nikahı caizdir. 9- Erkek, hanımının halası veya teyzesini rızalarını almak koşuluyla aynı nikahta bir araya getirebilir. 10- İki şahit huzurunda yapılmayan boşamalar geçerli değildir.

17. Alevilik nedir?

Alevilik, X. yüzyıldan itibaren, İslam'ı kabul etmeye başlayan göçebe ve yarı göçebe toplulukların, bu yeni dinle birlikte önceki inanç ve geleneklerini bir biçimde bağdaştırdıkları, sonraki dönemde bünyeye bazı farklı dini ve tasavvufi unsurların katıldığı; "Hak-Muhammed-Ali" anlayışına dayalı, yol mensubunun, dört kapı-kırk makam ile "insan-ı kamil" olacağını benimseyen sosyo-kültürel bir yapıdır.

Bu yapının temel kaynakları olan erkannameler, özellikle buyruk, deyiş ve nefesler ile velayetnamelerde İslam üst kimliğine olumlu göndermeler yapılmıştır. Hz. Muhammed (s.a.s.)'in Peygamberliği genel olarak benimsenmiş, onun "ehli beyt"ine özel bir sevgi beslenmiştir. Hz. Ali ise "şah-ı velayet" olarak anılmıştır. Kur'an-ı Kerim'e "kelam-ı kadim" olarak saygı duyulmuştur. Meleklerin varlığı, ilahi kitaplar ve ahiret inancı yine belli esneklikte, çoğunlukla kabul edilmiştir.

Aynı esneklik temel ibadetlerde, daha geniş ölçekte kendisini göstermiş, bazı yerlerde ve gruplarda erkân bu ibadetlerin yerine konulmuş, bazı dönemlerde ve bölgelerde ise erkânla birlikte bu ibadetleri yerine getirenler olmuştur. Temel erkânı teşkil eden "cem"lerde on iki hizmet yerine getirilmiş, taliplerin mürşidin rehberliğinde, dört kapı (şariat, tarikat, marifet, hakikat) ile her birinin on makamından yani kırk makamdan geçerek "Hak'ka ulaşacağına

inanılmıştır.

Ayrıca temel ahlak ilkeleri “eline-beline-diline” dikkat etmek olarak formüle edilmiştir.

18. Selefilik kavramı tarihte hangi anlamda kullanılmıştır?

Sözlükte selef “önceki nesil”, selefiyye de “bu neslin görüşlerine mensup olduklarını iddia edenler” anlamı taşır. İslami literatürde Selef ilk dönemlere mensup bilginler ve geçmiş İslam büyükleri anlamında, Selefiyye terimi ise iman esaslarıyla ilgili konularda ilk dönem bilginlerini izleyerek ayet ve hadislerdeki ifadelerin zahiri ile yetinip bunları aynen kabul eden, teşbih ve tecsime düşmeyen (Allah’ı yaratıklara benzetmeye ve cisim gibi düşünmeye yeltenmeyen), bunları başka bir anlama çekme (te’vil) yoluna gitmeyen bir Ehli hadis grubunu belirtmek için son yüzyılda kullanılmış bir tabirdir son yüzyıla kadar bu kesimlere klasik literatürümüzde verilen isim Ehli hadis, Ashabu’l-Hadis veya Ehli Eser’dir. Selef ilk üç nesildir.

Allah’ın zati, fiili ve haberi sıfatlarının hepsini te’vilsiz, nasılsa öyle kabul ettiği için Ehli hadis’e “Sıfatiyye” de denilmiştir. “Ehli sünnet-i hasa” ismi ile kastedilen zümre, Hz. Peygamber (s.a.s.) ve sahabilerin inançta takip ettikleri yolu doğrudan doğruya izlemeye çalışan bir gruptur. Tabiun, mezhep imamları, büyük müctehidler ve hadisçiler bu anlamda selef-i salihin’dendirler. Eş’arilik ve Matüridilik ortaya çıkıncaya kadar, Sünni Müslüman çevrede hakim olan inanç, Selef inancıdır. İmam Şafii, Malik, Ahmed b. Hanbel -bir kısım görüşleri itibariyle Ebu Hanife, Evzai, Sevri gibi müctehid imamlar, Buhari, Müslim, Ebu Davud, Darimi, İbn Kuteybe ve Beyhaki gibi hadisçiler, Taberi, Hatib el-Bağdadi, Tahavi, İbnü’l-Cevzi ve İbn Kudame gibi bilginler Selef düşüncesinin önde gelen isimleri arasında sayılabilir.

İlk dönem Ehli hadis anlayışının en belirgin özelliği inanç konularının yorumlanması konusunda akla rol vermemek, ayet ve hadislerin zahiri açıklamalarıyla yetinmek, manası apaçık olmayan, bu sebeple de başka manalara gelme ihtimali bulunan ayet ve hadisleri (müteşabihat) yorumlama yoluna gitmeden, bunların manasını bilmeyi Allah’a havale etmektir.

Ehli hadis’in müteşabihler konusundaki görüşüne şunlar örnek gösterilebilir: “Allah’ın eli onların elleri üzerindedir.” (Fetih, 48/10) ayetin yorumu şöyledir: “Yüce Allah ayette elinin (yed) varlığını bildirmektedir. Allah’ın elinin olduğuna inanırız, fakat bu elden kastedilen manayı Allah’a havale ederiz, bunu ancak Allah bilir, der; mahiyeti üzerinde düşünmeyiz. Başka bir manaya yorumlamadığımız gibi, onu yaratıkların eline de benzetmez, Allah’ın kendine has bir sıfatı olarak kabul ederiz. Bu konuda soru sormaktan da kaçınırız.” İmam Malik’e (ö. 179/795) Allah Teala Kur’an’da “*Rahmân olan Allah arşa istivâ etmiştir.*” (Taha, 20/5) buyuruyor. Nasıl istiva etti? diye sorulmuş o da şu cevabı vermiştir: “İstiva bilinen bir şeydir (ayetle sabittir). Nasıllığı akılla kavranamaz. Allah’ın arşa istiva ettiğine inanmak farzdır. Mahiyeti hakkında

soru sormak ise bid'attır.”

XIV. asırdan önce yaşamış olan Ehli hadis alimleri akıl karşısında kesin tavır takınıp, nakli tek hakim kabul ederken, sonraki alimler ise akıl karşısındaki tutumlarını gözden geçirmişler, inanç konularında az da olsa akla yer vermişlerdir. Bu dönemin en önemli ismi sayılan İbn Teymiyye (ö. 728/1328) sağlam olduğu bilinen nakil ile akl-ı selimin asla çelişmeyeceğini, dolayısıyla te'vile de gerek kalmayacağını ısrarla savunmuştur. Ona göre akılla nakil çelişirse ya nakil sahih değildir veya akıl sağlıklı bir muhakeme yapamamaktadır. Ehli hadis'in akılcılığı hiçbir zaman kelim ve felsefedeki akılcılık gibi olmamış, nasların müsaadesi ile sınırlı bir çerçevede kalmıştır. Sonraki dönemin en meşhur Ehli hadis alimleri arasında İbn Teymiyye, İbn Kayyim el-Cevziyye (ö. 751/1350), İbnü'l-Vezir (ö. 840/1436), Şevkani (ö. 1250/1834) ve Mahmud Şükri el-Âlusi (ö. 1342/1924) sayılabilir.

19. Bugünkü Selefilere “Selef Alimleri” aynı çizgide midir? Farkları var mıdır?

Günümüzde kendilerinin Selef-i Salihin düşüncesine dayandıklarını iddia eden ve Selefilik adı altında organize olan farklı grupların tarihteki selef alimleri ile isim benzerliği dışında bir yakınlıkları yoktur. Selef alimleri ulemanın ihtilafını rahmet görmüş, farklı içtihatları hayatı kolaylaştıran bir zenginlik telakki etmişlerdir.

Günümüz Selefilere ise kendi yorumları dışında kimseyi kabul etmezler. Selef alimleri Kur'an ve sünnetten hüküm çıkartan fakihleri fasıklıkla ya da küfürle asla itham etmemiştir. Bugünkü Selefilere ise sadece kendilerini Kur'an ve sünnete uygun davrananlar olarak gördükleri için ulemayı günah işlemekle itham etmekte hatta tekfir etmektedirler.

Selef alimleri her ilmi kendi usulü içinde öğrenmiş ve öğretmişlerdir. Hadis usulü, fıkıh usulü ve tefsir usulü gibi ilimler olmaksızın ilim öğrenilmez. Bugünkü selefilere ise bu ilimleri çoğunlukla göz ardı etmektedirler; ayrıca onların bir hadis metodolojisi olduğunu söylemek de mümkün değildir. Avrupa başta olmak üzere Balkanlar ve ABD gibi ülkelerde Selefilere en yaygın iddiası sadece kendilerinin Kur'an'a ve sünnete uygun davrandığıdır. Bu iddianın devamında onlar Hanefi, Şafii gibi fıkıh mezheplerini Kur'an ve sünnete uygun olmamakla ve bidat ehli olmakla itham ederler. Bu yönüyle selefilere, insanları inanç ve amel noktasında tek tipleştirmeye çalışan nevzuhur grup veya grupların ortak adıdır.

Oysaki bahse konu fıkıh mezheplerinin ilk iki kaynağı Kur'an ve sünnettir. Hiçbir mezhep imamı ayet ve hadis varken onları yok saymamıştır. İhtilafların kaynağı ya ayetin delaletinin zanni oluşu ya da o konuda farklı rivayetlerin olmasıdır. Bir mezhep imamı bir rivayeti tercih etmiş diğeri ise başka bir rivayeti tercih etmiştir. Bu imamlar birbirlerini de Kur'an ve sünnetten ayrılmakla itham etmemiştir.

Bugünkü selefilere ise konu hakkında diğeri rivayetleri görmezden gelerek

sahih kabul ettikleri bir rivayeti ortaya koymakta ve selef âlimlerini bu rivayete aykırı davranmakla ve fasıklıkla itham etmektedirler. Bunu kabul etmek mümkün değildir. Onların bu tutumunun selef-i salihin alimleri ile bir ilgisi yoktur.

Bugünkü Selefilik hareketi sadece kendi din anlayışını meşru gördüğü için geleneksel İslam yorumlarına karşı çıkar, onları bidat ehli olmakla itham eder, dışa kapalı ve şiddet eğilimlidir. Kendi din anlayışının yerleşmesi ve güçlenmesi için farklı yöntemleri kullanmakta sakınca görmemiştir. Bugün selefilik adı altında faaliyet gösteren kişi veya gruplar dinin ruhundan ve hedeflerinden ziyade lafzına ve şekline vurgu yapmaktadırlar.

Bu grupların dinin şekli yönüne verdikleri önem, ahlak boyutunun ihmal edilmesi sonucunu doğurabilmektedir. Tarihi tecrübe ve birikimleri, kültürel ve folklorik zenginlikleri reddetmektedirler. Bugün hâkimiyetleri altındaki yerlerde İslam medeniyetine mal olmuş tarihi değeri bulunan yapıtları, sanat eserlerini tahrip etmede sınır tanımamaktadırlar. Modern dünyaya uyumsuz ve şiddet yanlısı Müslüman imajı ile İslam düşmanlığı faaliyetlerine de gerekçe ve zemin hazırlamaktadırlar.

B. İBADET

20. Müslümanların kiblesi neden Kâbe'dir?

Kâbe, yeryüzündeki ilk mabet olmasının yanı sıra, başta namaz olmak üzere bazı ibadetlerde kendisine yönelinen, müslümanlar için büyük önemi haiz olan bir binadır. Namazda Kâbe'nin bulunduğu yöne yani kibleye doğru yönelmek namazın şartları arasında yer alır. Kur'an'da "...Artık yüzünü Mescid-i Harâm tarafına çevir; nerede olursanız olun yüzünüzü o yöne çevirin..." mealindeki ayet (Bakara 2/144) Kâbe'nin Müslümanların kiblesi olduğunun delilidir.

Hem semâvî dinlerde hem de diğer dinlerde bazı bedenî ibadetleri yerine getirirken belli bir yöne dönmek gerekli görülmüştür. Semavi bir dinin müntesiplerinin ibadet esnasında hangi tarafa yönelecekleri insanlar tarafından belirlenmemiş, bizzat Allah tarafından gösterilmiştir. Kâbe'nin yeri Hz. İbrahim (a.s)'e Allah tarafından gösterilmiştir (Hac 22/26).

İslâm inancına göre Allah mekândan münezzehtir. Ancak sembolik birtakım hareketlerle yapılan ibadetlerin belli bir yöne dönerek yapılması ibadet disiplini ve kişinin manevi bir merkezle bütünleşmesi açısından önemlidir.

21. Namazda neden Arapça okunur? Kişi kendi anadiliyle ibadet edebilir mi?

Din İşleri Yüksek Kurulunun konu ile ilgili kararında şöyle denilmektedir:

Kur'an-ı Kerim'de "...Kur'an'dan kolayınıza geleni okuyun..." (Müzzemmil, 73/20) buyrulduğu gibi, Hz. Peygamber (s.a.s.) de bütün namazlarda Kur'an-ı Kerim okumuş ve namaz kılmayı iyi bilmeyen bir sahabiye namaz kılmayı tarif ederken "...sonra Kur'an'dan hafızanda bulunanlardan kolayına geleni oku."

(Müslim, Salât, 45) buyurmuştur. Bu itibarla namazda kıraat yani Kur'an okumak, Kitap, Sünnet ve İcma ile sabit bir farzdır.

Bilindiği üzere Kur'an, Cenâb-ı Hakk'ın Hz. Muhammed (s.a.s.)'e Cebrail aracılığı ile indirdiği manaya delalet eden elfazın (nazm-ı münzel'in) ismidir. Sadece mana olarak değil, Resulüallah (s.a.s.)'in kalbine elfazı ile indirilmiştir. Bu itibarla bu elfazdan anlaşılan ve başka lafızlarla (sözlerle) ifade edilen mana Kur'an değildir. Çünkü indirildiği elfazın dışında, hatta Arapça bile olsa, başka sözlerle ifade edilen mana Cenâb-ı Hakk'ın keliması değil, mütercimmin ondan anladığı yorumdur. Oysa Kur'an kavramının içeriğinde, sadece mana değil, bir rüknü olarak onun elfazı da vardır.

Nitekim: *"Şüphesiz bu Kur'an âlemlerin rabbi tarafından indirilmiştir. Onu, senin kalbine uyarıcılardan olasin diye açık bir Arapça ile Rûhulemîn (Cebrail) indirmiştir."* (Şuarâ, 26/192-195) *"İşte, sakınsınlar yahut hatırlamalarını sağlasın diye onu Arapça bir Kur'an olarak indirdik..."* (Tâ-Hâ, 20/113) *"Korunsunlar diye dosdoğru Arapça bir Kur'an indirdik."* (Zümer, 39/28) *"(Bu Kur'an), bilmek isteyenler için âyetleri apaçık hale getirilmiş Arapça okunan bir kitaptır."* (Fussilet, 41/3) gibi tam on ayrı yerde (Yusuf, 12/2; Ra'd, 13/37; Nahl, 16/103; Şura, 42/7; Zuhuruf, 43/3; Ahkaf, 46/12) nazm-ı münzel'in Arapça olduğunu ifade eden ayetlerden, sadece mananın değil, elfazının da Kur'an kavramının içeriğine dâhil olduğu açık ve kesin bir şekilde anlaşılmaktadır. Bu sebeptendir ki, tercümesine Kur'an denilemeyeceği ve tercümesinin Kur'an hükmünde olmadığı konusunda İslam âlimleri görüş birliği içindedir.

Bilindiği üzere tercüme, bir sözün anlamını başka bir dilde dengi bir sözle aynen ifade etmek demektir. Oysa her dilin, başka dillerde bulunmayan (kendine ait) ifade, üslup ve anlatım özellikleri vardır.

Bu yüzden, edebî ve hissî yönü bulunmayan bazı kuru ifadeler dışında, hiçbir tercüme aslının yerini tutamaz ve hiçbir tercüme de her bakımdan aslına tam bir uygunluk sağlanamaz. O halde, Kur'an-ı Kerim gibi, ilahî belağat ve i'cazı haiz bir kitabın aslı ile tercümesi arasındaki fark, yaratan ile yaratılan arasındaki fark kadar büyüktür. Çünkü biri Yaratan Yüce Allah'ın keliması; diğeri ise yaratılan kulun aciz beyanı. Hiç böylesi bir tercümenin, Allah kelamının yerine konulması ve aynı hükümde tutulması mümkün olur mu? Kaldı ki, İslam dini evrensel bir dindir. Değişik dilleri konuşan bütün Müslümanların ibadette ortak bir dili kullanmaları onun evrensel oluşunun bir gereğidir.

Herkesin konuştuğu dil ile ibadet yapmaya kalkışması, Peygamberimiz (s.a.s.)'in öğrettiği ve bugüne kadar uygulana gelen şekle ters düşeceği gibi içinden çıkılmaz bir takım tartışmalara da yol açacağı muhakkaktır. Diğer taraftan, yüzleri aşan tercüme ve meal arasından din ve vicdan hürriyetini zedelemeyen, üzerinde birlik sağlanacak birisinin namazda okunmak üzere seçilmesi ve bunu herkesin benimsemesi mümkün görülmemektedir.

Şüphesiz bir Müslümanın en azından namazda okuduğu Kur'an-ı Kerim metinlerinin anlamlarını bilmesi ve namazda bunları anlayarak ve duyarak okuması son derece önemlidir ve bu zor da değildir. Ancak manasını anlamak, onun hidayetinden faydalanmak ve Yüce Rabbimizin emir, yasak ve öğütlerinin neler olduğunu öğrenmek için Kur'an-ı Kerim'i tercüme etmenin ve bu maksatla meal, tercüme ve tefsirlerini okumanın hükmü başka; bu tercüme Kur'an yerine koymanın ve Kur'an hükmünde tutmanın hükmü yine başkadır.

Namazda ve ibadet olarak Kur'an-ı Kerim asli lafızları ile okunur. Yüce Rabbimizin bize olan öğüt, buyruk ve yasaklarını öğrenmek, onun irşadından yararlanmak maksadıyla ise, tercüme, meal ve açıklamaları okunur. Bu maksatla Kur'an-ı Kerim'in tercüme, meal ve açıklamalarını okumak da çok sevaptır ve genel anlamı ile ibadettir.

Türkçe namaz ile Türkçe dua birbirine karıştırılmamalıdır. Çünkü dua kulun Allah'tan istekte bulunmasıdır. Bunun ise herkesin konuştuğu dil ile yapılmasından daha tabii bir şey olamaz ve zaten genelde de ülkemizde Türkçe dua yapılmaktadır.

22. Kadınlar ve erkekler neden ayrı ayrı yerlerde namaz kılmaktadırlar?

İbadetler teabbudidir. Yani Allah tarafından emredildiği şekliyle yerine getirilir. Hz. Peygamber (s.a.s.) sözlü ve uygulamalı olarak bu ibadetlerin nasıl yapılacağını ümmetine öğretmiştir. Rabbimize karşı bir kulluk görevi olan ibadetlerimizin nasıl ve ne şekilde yapılması bizden istenmişse bizlerin de bunları sorgulamadan istenildiği şekilde yerine getirmesi O'na kul olmamızın bir gereğidir.

Cemaatle kılınan namazlarda safların tertip ve düzenine riayet edilmesi, Hz. Peygamber (s.a.s.)'in uygulamalarına dayanmaktadır. Hz. Peygamber (s.a.s.) namaz saflarını erkekler önde kadınlar arkada olacak şekilde düzenlemiştir; *"Namazda erkek saflarının en faziletlisi en önde olanı, fazileti en az olanı ise en arkada bulunanıdır. Kadın saflarının en faziletlisi en arkadaki, en az faziletlisi ise en önde olanıdır."* (Müslim, Salât, 132; Ebû Dâvûd, Salât, 97; Tirmizî, Mevâkîf, 52; Nesâî, İmâme, 32; İbn Mâce, İkâme, 52) buyurmuştur.

Ayrıca, bir ibadetin makbul olabilmesi için onun şart, rükün ve adabına riayet etmenin yanında bu ibadetin, belirli bir düzen ve disiplin içerisinde yapılmasına da özen göstermek gerekir. Cemaatle kılınan namazlarda kadın ve erkeklerin yerlerinin bir birinden ayrı olması, ibadetin huşu ve huzur içerisinde rahatlıkla kılınmasının teminine katkı sağlamaktadır.

23. Camilerde neden halı serilidir?

Namaz ibadetinin şartlarından birisi maddi pisliklerden temizlenmektir. Bu şart namaz kılınan zeminde de aranır. Namazın sıhhatine engel olacak bir necasetin olmadığı bir mekân namaz kılmaya uygun kabul edilir. Namazın

sıhhati için şart koşulan temizlik camiler için de geçerlidir. Bu itibarla, camilerde zeminin temiz olmasını sağlayacak her türlü malzeme ile bu şart yerine getirilmektedir.

Günümüzde camilerin zemininde halı kullanılmasını Müslümanların örf ve teamülleri çerçevesinde değerlendirmek gerekir. Halı, soğuk ve sıcaktan korunma veya daha rahat ibadet etme hususunda Müslümanların tercih ettiği bir eşyadır. Bu çerçevede, insanların evlerinde rahatlıkla kullandıkları ve kirlendiğinde temizlenme kolaylığı sağlayan halıyı Müslümanlar camilerinde de kullanmaktadırlar.

24. İşyerinde izin verilmemesi durumunda kılınamayan namazların evde kaza edilmesi uygun olur mu? Bu işyerinden kazanılan para helal midir?

Bilindiği gibi namaz, dinimizin ifasını emrettiği ibadetlerin en önemlisidir. Kelime-i şhadetten sonra, İslam binasının üzerine kurulduğu beş esastan birincisidir. Akıllı ve ergenlik çağına ulaşan her Müslümanın namaz kılması farzdır. Terk edilmesi ve -geciktirmeyi caiz kılan meşru bir mazeret bulunmaksızın- vaktinde eda edilmeyip kazaya bırakılması, günahdır. Namaz, uyuyakalmak, unutmak ve îma ile kılamayacak kadar hasta olmak gibi meşru bir mazeret bulunmadıkça kazaya bırakılamaz. Hz. Peygamber (s.a.s.), *“Biriniz uyuyakalır veya unuttur da bir namazı vaktinde kılamaz ise, uyandığı veya hatırladığı vakit kılın”* (Buhârî, Mevâkîf, 37; Müslim, Mesâcid, 314-316) buyurmuştur.

Aşırı meşguliyet, aile fertlerinin geçimini sağlamak için yapılan çalışma ve yolculuk gibi durumlar namazın ertelenmesi için özür sayılmaz. Kur’an-ı Kerim’de şöyle buyrulur: *“Öyle erkekler vardır ki, onları ne bir ticaret, ne bir alışveriş, Allah’ı anmaktan, namazı dosdoğru kılmaktan ve zekât vermekten alıkoyabilir. Onlar, dehşetinden kalplerin ve gözlerin ters döneceği günden korkarlar.”* (Nûr, 24/37)

İşverenin veya iş yerinde sorumluluk alan kimsenin, namaz kılmak isteyen memurlarına ve işçilerine, Cuma namazını ve beş vakit namazın da hiç değilse farzlarını kılabilme imkânını sağlaması gerekir. Bu en temel insan haklarından. Ancak çalışanın da işini aksatmaması ve iş disiplininin korunması açısından işverenin veya amirlerin iznini alması uygun olur. İzin verilmemesine rağmen kılınan namaz geçerlidir. Namaz kılma imkânı bulunmayan bir yerde çalışan kimsenin bu imkânı bulabileceği bir iş araması uygun olur.

Eğer çalışanlar aramalarına rağmen başka bir imkân bulamazlar ise; öğle ile ikindiye, -ya ikindiye öne alarak öğle vaktinde ya da öğleyi geciktirerek ikindi vaktinde-; akşam ile yatsıyı -yatsı vaktine geciktirerek veya yatsıyı akşam vaktine alarak- (cem ederek/birleştirerek) kılabilirler. Fakat bunun bir zaruret hükmü olduğunu hatırdan çıkarmamak gerekir. Bunu da yapamayanlar zorunlu olarak kılamadıkları namazlarını başka uygun vakitlerde kaza etmekle sorumludurlar.

Diğer taraftan faaliyet alanı meşru olmakla birlikte ibadetlerin yerine getirilmesine izin verilmeyen bir işyerinde çalışan kişinin kazancı harama dönüşmez.

25. Yaz mevsiminde uzun süre oruç tutarak sağlığı riske atmak dinen doğru mudur?

Oruç, zamanı ve nasıl tutulacağı ayrıntılı olarak belirlenmiş bir ibadettir. Ramazan orucu, Hz. Peygamberin hicretinden bir buçuk sene sonra Şaban ayının onuncu günü farz kılınmıştır. Farz kılındığı ortam sıcak olmasına rağmen Müslümanlar oruç tutmaktan geri kalmamışlardır. Hakikatte oruç insan bünyesine zarar vermez. Tam aksine orucun sağlık açısından pek çok yararlarının bulunduğu, konuyla ilgili uzmanlar tarafından ifade edilmektedir.

Ramazan orucu zahiren bakıldığında, bir yıl boyunca çalışan vücut makinesinin dinlenmeye ve bakıma alınması gibi değerlendirilmelidir. Oruç, özellikle mide ve sindirim organlarının dinlenmesi için bir moladır. Bunun ötesinde oruç tutan kişinin Allah katında büyük mükâfat alacağını Hz. Peygamber birçok hadisinde belirtmiştir. Örnek olarak şu hadisler zikredilebilir: *"Her bir iyilik için on mislinden yedi yüz misline kadar karşılık olabilir. Fakat Yüce Allah: 'oruç başkadır. Çünkü oruç benim içindir ve onun ecrini ben vereceğim.'* buyurdu." (Müslim, Sıyâm, 164), *"Kim iman ederek ve sevabını Allah'tan umarak ramazan orucunu tutarsa önceki günahları affedilir."* (Buhari, Savm, 6)

İslam dini ilke olarak kişileri güçleri ölçüsünde sorumlu tutmuş, güçlerini aşan veya sıkıntıya yol açan durumlarda ise kolaylaştırıcı hükümler getirmiştir. Bu genel ilke uyarınca farz olan Ramazan orucu ibadetini belli şartlara bağlı olarak erteleme ruhsatı söz konusudur. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmuştur: *"Ey iman edenler! Sizden öncekilerin üzerine yazıldığı gibi sakımanız diye sizin üzerinize de sayılı günlerde oruç yazıldı. İçinizden hasta veya yolcu olan, başka günlerden sayısınca tutar. Orucu tutmakta zorlananlar için bir yoksulun (günlük) yiyeceği kadar fidye yeterlidir. Bir iyiliği mecbur olmadan yapan için bu (yaptığı) iyidir. Ama orucu tutmanız -bilerseniz- sizin için daha hayırlıdır"* (Bakara, 2/183-184).

Bazı durumlarda kişiler, oruç tutmakla yükümlü kılınmamış, daha sonra kaza etmeleri, bunun mümkün olmaması durumunda ise fidye vermelerine ruhsat tanınmıştır. İslam âlimleri bu ayeti ve ilgili hadisleri esas alarak Ramazan ayında oruç tutmayı ertelemek konusunda ruhsat sebebi olacak halleri şu şekilde tespit etmişlerdir:

a. Yolculuk: Ramazanda sefer mesafesi (en az doksan km.) bir yere gitmek için yola çıkacak olan kimse, geceden oruca niyet etmeyebilir. Fakat niyet ettikten sonra gündüzün yolculuğa çıksa bu yolculuk esnasında meşru başka bir mazereti bulunmazsa orucunu bozmaması uygun olur.

Sefer bir mazeret olduğu için, eğer bozarsa kendisine keffaret gerekmez,

sadece kaza gerekir.

b. Hastalık: Oruç tuttuğu zaman, hastalığının artmasından veya uzamasından endişe edilen kimse ile hastalığı sebebiyle oruç tutmakta zorlanan kişiler için, iyileştikten sonra kaza etmek üzere Ramazan ayında oruç tutmamalarına ruhsat tanınmıştır. Oruç tutması halinde hasta olacağı tıbben bildirilen kimse de hasta hükmündedir.

c. Yaşlılık: Oruç tutamayacak kadar yaşlı olan kimseler, oruç tutmayıp yerine fidiye verebilirler. Bakara suresinin 184. ayetinde, bu şekilde olup da oruca güç yetiremeyenlerin, oruç tutmayıp fidiye vermeleri gerektiği hükme bağlanmıştır. İyileşme umudu olmayan hastalar da aynı hükme tabidir.

d. İleri derecede açlık, susuzluk: Açlık veya susuzluk sebebi ile beden ve ruh sağlığının ciddi derecede zarar görmesi söz konusu olan kimse orucunu bozabilir. Sağlık şartları düzelmesi halinde bozulan oruç Ramazandan sonra kaza edilir. Böyle bir kimsenin orucuna devam etmesi ölümüne sebep olacak nitelikte ise, orucunu açmaması haram olur.

e. Zor ve meşakkatli işlerde çalışmak: Esas itibarıyla bir insanın ibadetlerini normal bir şekilde yapmasını engelleyecek zor ve ağır işlerde çalışması veya çalıştırılması doğru değildir. Ancak kişisel veya toplumsal zorunluluklar, bazılarının böyle işlerde çalışmalarını gerektirebilmektedir. Böyle durumda bulunan bir kişi, oruç tuttuğu takdirde sağlığına bir zarar gelmesinden korkuyorsa, orucunu tutmayabilir. Bu durumda olanlar, izin günlerinde veya müsait zamanlarda tutamadıkları oruçlarını kaza etmelidirler.

f. Gebe ve emzikli olmak: Oruç tutmaları kendilerine veya çocuklarına bir zarar vermesi halinde, gebe olan kadınlar oruçlarını tutmayabilirler. Emzikli kadınlar da, sütlerinin kesilmesi ve çocuklarının zarar görmesi tehlikesi bulunması halinde oruçlarını tutmayabilirler.

26. Müslümanlar neden kurban keserler?

Sözlükte “yaklaşmak, Allah’a yakınlık sağlamaya vesile olan şey” anlamına gelen kurban, dinî bir terim olarak, “ibadet maksadıyla belirli bir vakitte belirli şartları taşıyan hayvanı usulünce boğazlamak, ya da bu şekilde boğazlanan hayvan” demektir.

Hayvan boğazlama şeklindeki kurban ibadeti Allah’ın emri gereği yerine getirilmektedir. Bununla birlikte kurban ibadeti gerek fert gerekse toplum açısından çeşitli yararlar taşıyan malî bir ibadettir. Kurban ibadeti ile insan, et, deri vb. ihtiyaçlar için her gün binlercesi kesilen hayvanlara ve onların durumlarına yakından şahit olarak onların insan için yaratılmış nimetler olduklarının farkına varabilmektedir. Bu şekilde insan kendisine verilen değeri de kendisinin istifadesine sunulan büyük nimetleri de çok daha iyi görebilmektedir. Ayrıca kurbanlık hayvanlar, bu bayram günlerinde başka zamanlardan farklı olarak sadece Allah rızası için satın alınmakta ve Allah’ın

adı anılarak kesilip eti, derisi vb. diğer organlarından hem ailesi ve akrabaları, hem de fakir ve ihtiyaç sahipleri istifade edebilmektedir. Bu ise sağladığı ekonomik canlılık dışında toplum fertleri arasında önemli bir sevgi ve dayanışma sebebi olmaktadır.

Kişi parasıyla canlı bir kurban alıp bunu Allah Teâla için kurban ederek Allah yolunda maddi ve manevi bir fedakârlık yapmaktadır. Allah yoluna bir canı kurban ederek, Hz. İbrahim ve İsmail'in Allah'a teslimiyet ve bağlılıklarını daha iyi idrak edebilmektedir. Bu ise kişiye Allah'a teslimiyet ve kulluk bilinci kazandırmakta ve kul, kurban sayesinde, Allah'a manevi olarak yakınlık kurmaktadır. Bunun da ilk yansımalarını başta kişinin kendi ailesi ve akrabaları olmak üzere toplumdaki ilgi ve yardım bekleyen, nimetlere erişmekten mahrum olan çoğu insan görmektedir.

Bu itibarla kurban kesmenin salt bir hayvanı öldürmek olarak algılanması ve bu şekilde değerlendirilmesi doğru değildir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'deki şu ayetler kurban ibadetinin iyi anlaşılabilmesi açısından son derece dikkat çekicidir:

“Böylece kendileri için faydalı olan şeyleri açık seçik görsünler ve Allah'ın onlara rızık olarak verdiği, belirlenen günlerde kesecekleri kurbanlık hayvanlar üzerine O'nun adını ansınlar. Artık onlardan hem kendiniz yiysin hem sıkıntı içindeki yoksulları doyurun.” (Hacc, 22/28); *“Biz o büyükbaş hayvanları da Allah'ın size nişânelerinden kıldık; sizin için onlarda nice yararlar vardır. Onlar (kesim için) sıraya dizildiklerinde üzerlerine Allah'ın adını anın, cansız halde yere serildiklerinde ise onlardan hem kendiniz yiysin hem de ihtiyacını gizleyen ve gizlemeyen yoksulları doyurun. İşte onları şükredesiniz diye sizin istifadenize verdik. Onların ne etleri Allah'a ulaşır ne de kanları; O'na ulaşacak olan sadece sizin takvânızdır. İşte Allah onları sizin istifadenize verdi ki size doğru yolu göstermesinden ötürü O'nu tâzimle anasınız. İyilik yolunu tutanları müjdele!* (Hacc, 22/36-37)

Diğer taraftan; ibadetlerin şekil, şart ve rükünleri ile hikmetleri, amaçları ve konuluş gerekçeleri de birbirlerinden ayrı düşünülmemelidir. Zira ibadetler, ancak emredildikleri şekil, sayı ve zamanda yerine getirilir. Hayvanın kesilmesi ise kurbanın rükünüdür. Her ibadetin bir yapılış şekli vardır. Dolayısıyla Kurban ibadeti ancak kurban olacak hayvanın usûlüne uygun olarak kesilmesiyle yerine getirilir.

Bedelini infak etmek vb. suretlerle, kurban ibadeti yerine getirilmiş olmaz. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.) de, kurban meşru kılındıktan sonra her yıl bizzat kurban kesmek sureti ile bu ibadeti yerine getirmiştir (Buhârî, Hac, 117, 119; Müslim, Edâhî, 17). Hz. Peygamber (s.a.s.), kurban bayramında, Allah katında en sevimli ibadetin kurban kesmek olduğunu, kurbanın kesilir kesilmez Allah katında makbul olacağını ve kurban edilen hayvanın her bir parçasının kişinin hayır hanesine kaydedileceğini ifade etmiştir (Tirmizî, Edâhî, 1; İbn Mâce, Edâhî, 3)

27. Hayvan keserek/kurban ederek bayram olur mu?

Kişi kurban kesmekle Allah'ın emrine boyun eğmiş ve kulluk bilincini koruduğunu canlı bir biçimde ortaya koymuş olur. Kurban kesmek hayvan öldürme değil, Allah'a yakınlaşmaktır. Allah yolunda fedakârlık yapmaktır. Kur'an'da kurbanın kan ve etinin değil kesenlerin dinî duyarlılıklarının (takvâ) Allah'a ulaşacağına belirtilmesi (Hac 22/37) buna işaret eder. Ayrıca kurban Allah'a, verdiği nimetlerden dolayı şükür anlamı da taşır.

Müminler her kurban kesiminde, Hz. İbrâhim ile oğlu İsmâil'in Cenâb-ı Hak'ın buyruğuna mutlak itaat konusunda verdikleri, Kur'an'da da özetle aktarılan (Sâffât 37/102-107) başarılı sınavın hâtırasını tazelemiş ve kendilerinin de benzeri bir itaate hazır olduklarını simgesel davranışla göstermiş olmaktadır.

Kişi kurban keserken malını boş yere zayı etmiş değil; aksine bu yolla onu, en yakınlarından başlayarak insanlara yararlı olacak tarzda değerlendirmiş olur. Kurban toplumda kardeşlik, yardımlaşma ve dayanışma ruhunu canlı tutar; sosyal adaletin gerçekleşmesine katkıda bulunur. Özellikle et satın alma imkânı bulunmayan veya çok sınırlı olan yoksulların bulunduğu ortamlarda kurbanın bu rolünü daha belirgin biçimde görmek mümkündür. Kurban zengine malını Allah'ın rızası, yardımlaşma ve başkalarıyla paylaşma alışkanlığını kazandırır. Onu cimrilik hastalığından, dünya malına tutkunluktan kurtarır. Fakirin de varlıklı kullar aracılığıyla Allah'a şükretmesine, dünya nimetinin yeryüzündeki dağılımı konusunda karamsarlıktan ve zenginlere düşmanlıktan uzak durmasına ve kendini toplumunun bir üyesi olarak hissetmesine vesile olur.

28. Dini bayramlar İslam ülkelerinde neden farklı günlerde kutlanmaktadır?

Kur'an-ı Kerim'de güneş ve ayın bir hesaba göre hareket ettiği (Rahman, 55/5) bunların, diğer fonksiyonlarının yanında aynı zamanda birer hesap ölçüsü kılındığı (En'am, 6/96), yılların sayısını ve hesabı bilmemiz için aya menziller tayin edildiği (Yunus, 10/5), gökler ve yer yaratıldığı zaman on iki ay meydana gelecek şekilde bir nizam konduğu (Tevbe, 9/36), ayın yeryüzünden hilal şeklinde başlayıp kademe kademe farklı şekillerde görülmesinin insanlar ve hac için vakit ölçüleri olduğu (Bakara 2/189) ifade edilmektedir.

Bu ayet-i kerimelerden, Hz. Peygamber (s.a.s.)'in uygulamalarından ve O'nun Ramazanın başlangıcı ve sonuyla ilgili olarak ifade buyurduğu, "*Hilali görünce oruca başlayın; onu tekrar görünce bayram yapın. Hava kapalı olur (da hilal görülmez) ise içinde bulunduğunuz ayı otuza tamamlayın.*" (Buhari, Savm 11; Müslim, Sıyam, 17-20) mealindeki hadislerinden, İslam'da ibadet hayatına ve diğer bir takım hükümlere ilişkin vakitlerin belirlenmesinin, herkesin kolayca anlayıp hayata geçirebileceği son derece pratik ve sade bir kurala bağlandığı anlaşılmaktadır.

Dünyanın yuvarlak olması sebebiyle hilalin bir yerde görülürken başka yerde görülmemesi mümkündür. Buna "ihtilaf-ı metali" yani ayın doğuş yer ve vakitlerinin farklılığı denilir. Oruca başlarken, ihtilaf-ı metali'a itibar edilip edilmeyeceği konusunda İslam alimleri farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Fakihlerin çoğunluğuna göre ayın görülmesinde ihtilaf-ı metali'a (ayın görüldüğü yerler arasındaki farklılığa) itibar edilmez. Dolayısıyla dünyanın herhangi bir yerinde hilal görüldüğü takdirde, bundan haberdar olan bütün Müslümanların oruca başlaması gerekir.

Şafiiler ise, ihtilaf-ı metali'a itibar edilmesi gerektiğini, dolayısıyla dünyanın herhangi bir yerinde görülen hilalin, oraya uzak yerler için geçerli olmayacağını belirtmişlerdir (Şirbini, Muğni'l-Muhtac, Beyrut 1997, I, 619-620). 17 İslam ülkesinden kırktan fazla din ve astronomi bilgininin katılımıyla 1978 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen "Rü'yet-i Hilal Konferansı"nda, dünyanın herhangi bir bölgesinde görülen hilal ile bütün Müslümanların oruca başlayacakları kararı alınmıştır. Ancak ne var ki mezheplerin konu hakkındaki farklı mütalaalarını dikkate alan bazı Müslümanlar, bayram günlerini de kendi mezhep görüşlerine göre belirlemektedirler. Buna rağmen, bayram vb. dini günlerin birleştirilmesi ve takvim birliğinin sağlanması konusundaki çalışmalar son dönemde hız kazanmıştır. En son 2016 yılında İstanbul'da toplanan Uluslararası Hicri Takvim Birliği Kongresi'nde de tekli takvim önerisi kabul görmüştür.

Günümüzde hilalin nerede, ne zaman görüleceği belli olduğundan Ramazan ayının başlangıcı ve dini bayramların tespiti kolaylıkla yapılabilmektedir. Bu tespitlere itibar etmemek için herhangi bir dini mani yoktur.

29. İslam'a göre sünnet olmanın hükmü nedir?

Erkek çocukların sünnet ettirilmesi, İslam dininin şiarlarından/sembol olmuş uygulamalarından biridir. Sünnet olmak Hz. Muhammed (s.a.v)'in hadislerinde "fitrat" gereği olarak nitelendirilmiştir. Nitekim ağzı ve burnu yıkamak, bıyıkları kırpma, tırnakları kesme, vücudun belli bölgelerinin düzenli temizliğini yapmanın yanı sıra sünnet olmak da insan fitratına uygun uygulamalardan sayılmıştır (Buhârî, Libâs, 51, 63, 64; Müslim, Tahâret, 49, 50; Ebu Davud, Tereccül, 16; Tirmizi, Edep, 14). Hadiste geçen "fitrat" kelimesi, âdet ve sünnet anlamına geldiği gibi bu uygulama tırnak kesme, koltuk altındaki tüyleri temizleme gibi insan tabiatının gereği bir davranış olarak değerlendirilmiştir.

Müslüman bir kişinin bunu, maddi yararlarını düşünerek değil, dini bir görev bilinciyle yerine getirmesi esastır. Kaldı ki, sünnet olmak, İslam dininde Müslüman erkek çocuklar için kuvvetli bir sünnet, hatta bir yaklaşıma göre vacip olarak değerlendirilmiştir. Bu sebeple, zorunlu bir hal olmadıkça bu uygulama terk edilmemelidir.

30. İntihar Edenin Cenaze Namazı Kılınır mı?

Can, Allah'ın kula verdiği bir emanettir. Başkasının canına kıymak nasıl günah ise, kişinin kendi canına kıyması da aynı şekilde büyük bir günahdır. Hz. Peygamber (s.a.s.) intihar etmenin ne denli büyük günah olduğunu ve intihar edenin ahiretteki cezasının ne kadar ağır olduğunu şöyle haber vermiştir: *“Her kim kendini bir dağdan aşağı atıp intihar ederse, bu kimse cehennem ateşi içinde ebedî olarak kendisini yüksekte aşağıya bırakır olacaktır. Her kim zehir yudumlar da kendisini öldürürse, o kimse de zehri elinde, cehennem ateşi içinde ebedî o zehri içer olacaktır. Her kim de kendisini kesici ve delici bir aletle öldürürse, o da kullandığı aleti kendi karnına vurur ve yarar hâlde ebedî cehennem ateşinde kalacaktır”* (Buhârî, Tıp, 56).

İslam âlimleri, hadisteki ebedî azap kaydının, intiharı helal sayarak kendi canına kıyanlar için söz konusu olduğunu veya uzun süreli azap anlamında mecazî bir ifade olduğunu belirtmişlerdir.

Yüce Allah'ın emanet olarak lütfettiği hayatı O'nun razı olmadığı bir tarzda sonlandırma anlamına gelen intihar eyleminin salim akılla gerçekleştirilemeyeceği açıktır. Bu gerekçeyle kişinin cinnet hâlinde iken canına kıymış olacağı var sayılarak bağışlanması için Allah'a dua edilebilir. Nitekim âlimler, *“Her ‘lâ ilahe illallah’ diyenin cenaze namazını kılınız.”* (Taberânî, el-Mu‘cemü'l-kebîr, XII, 447) hadisinin genel anlamından hareketle, kelime-i şehadet getiren herkesin cenaze namazının kılınacağını söylemişlerdir.

31. Müslümanlar ölülerini niçin yıkarlar? Ölülerini yakmak yasak mıdır?

Ölülerin yıkanması ve defnedilmesi, İslam dininin öngördüğü hükümlerdendir. İslam inancı bakımından ölüm bir son değil, yeni bir hayatın başlangıcıdır. Ölüm, başka bir alem için mahiyeti farklı yeni bir doğum olarak değerlendirilir. Bu itibarla ölü insan için yeni hayatına başlayacak şekilde muamele edilir. Yıkanır, tertemiz bir elbise ile kefenlenir.

İnsanın dirisi saygın olduğu gibi ölüsü de saygındır. Bu saygı bir yönüyle, ölüne yakınlarına bir teselli mahiyeti taşıdığı gibi ölümün “hiçlik” olmadığı amacını da taşır. Kişi ölmüştür. Fakat o yine de insandır. Bu dünya açısından ölmüştür, fakat başka bir alem için yeniden doğmuştur.

Ölünün adeta yeni doğmuş bir çocuk gibi yıkanması, bir yönüyle bu yeniden doğuş olayını sembolize etmekte, bir yönüyle bu fani yolculuğun yani dünya hayatının kendisi üzerinde bıraktığı kir, toz ve bulaşıkları gidermeyi temsil etmektedir. Bu yıkamanın ardından, yeni doğan çocuğa giydirilen zıbın misali kefene sarılır ve büyük bir ihtimamla beşiğine indirilir.

Kur'an-ı Kerim'de anlatıldığı üzere Hz. Âdem'in (a.s) oğlu Kâbil kardeşi Hâbil'i öldürmek suretiyle büyük bir günah işlemiş ve kardeşinin cesedini ne yapacağını bilememiş; Cenab-ı Hak da bir karga aracılığıyla ona kardeşini toprağa gömmesi hususunda yol göstermiştir. (Mâide, 5/31) Bu ayete göre

insan bedeninin toprağa defnedilmesi gerekir. Ölülerin yakılmasının, belirtilen çerçeve içinde değerlendirildiği takdirde insan onur ve haysiyetiyle bağdaşmadığı anlaşılacaktır. Kaldı ki, Hz. Peygamber (s.a.s.); “Ölünün kemiğini kıran, tıpkı diriiken kırmış gibidir.” (Muvatta, Cenâiz, 45) buyurarak bedene hayattayken yapılamayacak şeylerin öldükten sonra da yapılamayacağını belirtmiştir.

32. Cenazeyi tabutla defnedebilir miyiz?

Herhangi bir zorunluluğun olmadığı durumda cenazenin tabutsuz olarak defnedilmesi asıldır. Ancak toprağın ıslak, aşırı rutubetli, çok zayıf veya gevşek olması gibi durumlarda cenazenin tabutla birlikte defnedilmesi caiz, hatta gerekli görülmüştür. Böyle bir durumda tabutun içine toprak konulması da uygun görülmüştür. Kaldı ki defin işlemlerinde cenazenin, defnedildiği bölgenin özelliklerinden kaynaklanabilecek tehlikelere karşı korunması asıldır. Bu itibarla eğer o bölgenin toprağından ya da bölgesel özelliklerinden kaynaklanan sebepler cenazenin tabutla ya da başka tedbirler alınarak defnedilmesini gerektiriyorsa bu tedbirlere başvurulmasında herhangi bir sakınca yoktur.

C. AİLE VE SOSYAL HAYAT

33. İslam'a göre bir insanın vazgeçilmez/ temel hakları nelerdir?

İnsan hakları; diline, dinine, ırkına, cinsiyetine, milliyetine, sosyal statüsüne ve rengine bakılmaksızın insana insan olduğu için tanınan hakların genel adıdır. İnsan hakları kavramı, ferдин insan olarak yaratılmış olmaktan doğan aslî haklarını ifade ettiğinden, İslâm dininde de bu haklara büyük önem atfedilmiştir. Ancak kullanılan terminolojinin farklılığından dolayı insanlık tarihine kıyaslandığında uzun bir geçmişi bulunmayan insan hakları söyleminin günümüz formatıyla dinî metinlerde aranması yerine içerik ve işlev yönüyle karşılıklarının araştırılması ve bunların sosyal ve tarihsel bağlamının da göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Nitekim İslâm dininin aslî kaynağı olan Kur'an'da ve Hz. Peygamber'in açıklamalarında insan hakları doktrininin ana unsurlarını içeren, bu kavramın fikrî temelleri sayılabilecek ilke ve amaçlardan söz edildiği, bu iki kaynak ışığında oluşan İslâm kültür ve geleneğinde kendine has form ve içerikle insan hakları açısından zengin bir birikimin bulunduğu görülür.

Kur'an'ın özel anlatım üslûbu içerisinde insanın yaşama, bir dini benimseme ve gereklerine göre hareket etme, mülk edinme, seyahat etme ve iffet, beden ve ruh sağlığını koruma gibi temel haklarına değinilir ve bunların korunmasına yönelik olarak farklı seviyelerde yaptırımlardan söz edilir.

Hz. Peygamber'in hicret esnasında Medine'deki değişik inanç mensuplarıyla ve etnik gruplarla yaptığı Medine sözleşmesi, hayatı boyunca etrafındaki insanlara davranışları, çeşitli din mensuplarıyla ve kölelerle

ilişkileri ve bu konudaki tavsiyeleri, insan hakları açısından büyük öneme sahip belge ve uygulama örnekleridir. Resûl-i Ekrem'in uygulamalarının teorik çerçevesi mahiyetinde olan Vedâ hutbesi de insan hakları açısından önemli bir belgedir. Vedâ hutbesi kişiyi, aileyi, toplumu ve bütün insanlığı iç içe geçmiş daireler biçiminde kuşatır.

Veda hutbesine Hz. Peygamber, insanlara Allah'a karşı gelmekten sakınmayı tavsiye ve O'na itaati teşvik ederek sözlerine başlar. Esasen İslâm inancına göre insanın Allah'ı tanınması ve O'na itaat etmesi yaratılışının amacı, kendine karşı da temel hak ve sorumluluğudur. Hutbede daha sonra aile içi haklara geçilir ve aile fertlerinin birbirlerine karşı hak ve sorumlulukları hatırlatılıp kadınların haklarının korunması konusunda erkekler ayrıca uyarılır; kadınların Allah'ın emaneti olduğu ve onlar hakkında Allah'tan korkulması, onlara iyi davranılması gerektiği vurgulanır. Vedâ hutbesinde can, mal ve namus dokunulmazlığı, cezaların şahsîliği prensibi, hakların ihlâli ve zulüm yasağı gibi hususlar üzerinde ayrıca durulduktan sonra müminlerin kardeş oldukları ifade edilmiş ve "Ey İnsanlar! Rabbiniz birdir, babanız da birdir; hepiniz Âdem'densiniz, Âdem de topraktır" sözüyle insanlar arasındaki temel eşitliğe dikkat çekilmiş, ardından da hiçbir ırkın diğerine üstünlüğü bulunmadığı belirtilerek bu evrensel prensip teyit edilmiştir.

İslâm hukukunda naslardaki emir ve tavsiyeler doğrultusunda ayrıca, "Canlarda (hayat) asıl olan dokunulmaz oluşturmaktır", "İnsanda asıl olan hürriyettir" şeklinde genel kurallar vazedilmiş, insanın sahip olduğu can ve mal dokunulmazlığının dayanağının insan olma vasfı olduğu, ırk, cins, inanç ve düşünce farklılığının buna engel teşkil etmeyeceği belirtilmiştir.

34. Kadınların eş seçme hakkı var mıdır?

Bir baba kızını istemediği birisiyle zorla evlendiremez. Hz. Peygamber (s.a.v) "*Rızası alınmadan bekar kız evlendirilemez*" buyurmuştur. (Buhârî, Nikâh, 40-41; Müslim, Nikâh, 64, 66-68) Konuyla ilgili başka bir hadis de şöyledir: Ensar'dan Hansa isimli bir kız, Hz. Aişe'nin yanına girer ve şu şikâyetle bulunur: "*Babam, itibarını arttırmak için beni kardeşinin oğlu ile evlendirdi. Ben ise istemiyorum.*" Hazret-i Aişe: "*Rasulullah (a.s) gelinceye kadar bekle.*" diye onu oturtur. Rasulullah (a.s) gelince, Hz. Aişe durumu ona anlatır. Rasulullah (a.s) hemen kızın babasını çağırır ve evlenme yetkisini kıza verir. Bunun üzerine Hansâ Rasulullah'a (a.s) şöyle der: "*Yâ Rasulallah! Ben babamın yaptığı bu nikâhı kabul ediyorum, ancak babaların, kızlarının evliliğinde böyle bir yetkisinin olmadığını bildirmek istedim.*" (Nesaî, Nikâh, 36)

35. Evlilik öncesi kız-erkek ilişkilerinde sınır nedir?

Dinimiz kadın ve erkeğin ölçsüz bir şekilde birbirleriyle birlikteliklerini tasvip etmemiş, günlük hayatta aralarındaki ilişkilerin belli bir ölçü ve disiplin içerisinde olmasını emretmiştir. Çünkü İslam'da zina, evli ya da bekar herkese haram olduğu gibi, zinaya zemin hazırlayan söz ve davranışlar da haram

kılınmıştır. Konuyla ilgili olarak Kur'an-ı Kerim'de, *"Zinaya yaklaşmayın; çünkü o, pek çirkin ve çok kötü bir yoldur"* (İsra, 17/32) buyrulmaktadır. Bu konuyla ilgili çeşitli sahih hadis-i şerifler de vardır: *"Hiç bir erkek yabancı bir kadınla, yalnız baş başa kalmasin..."* (Buhari, Nikah,111); *"Dikkat ediniz, hiç bir erkek yabancı bir kadınla yalnız başına kalmaz ki, üçüncüleri şeytan olmasın..."* (Tirmizi, Rada',16).

Bu itibarla evlenme aşamasında olan kız ve erkeğin, aralarında nikâh bağı olmaksızın izinleri olmadan başkalarının yanlarına giremeyeceği şekilde baş başa kalmaları, el ele tutuşmaları, özellikle kızın nişanlısının yanında tesettüre uygun olmayan bir tarzda davranması, uygunsuz resimlerini farklı yollarla paylaşması, müstehcen konuları konuşmaları veya bunları yazışmaları, İslam'ın onaylamadığı davranışlardır; evlenecek çiftlerin bunlardan uzak durması gerekir. Kişi evlenmeyi düşündüğü kimseyle, İslami örtünmeyi gözetmek, baş başa kalmamak gibi dini ölçülere uymak kaydıyla ve maksadı temin edecek ölçüde görüşüp konuşabilir.

36. İslam'a göre erken yaşlarda evlenmenin hükmü ve bunun alt sınırı nedir?

Evlenme akdinin en önemli unsurunu, taraflar yani evlenecek kişiler oluşturmaktadır. Evlenebilme ehliyetine sahip ve evlenmelerinde bir engel bulunmayan herkes evlenebilir. Önemli olan, kişinin evliliğinin gereklerini beden, zihin ve ruh olarak yerine getirip getirememesidir.

Sağlayacağı bazı toplumsal ya da özel bireysel faydalar göz önüne alınarak, küçüklerin velileri aracılığıyla evlendirilmeleri, eski toplumlarda yer yer görülen bir uygulamadır. Genel bir kabule dayandığı için, bu uygulamanın, o toplumlarda yadırganmadığı da bilinmektedir. İlk Müslümanlar arasında çok az da olsa görülen küçükleri evlendirme hadisesi de bu bağlamda değerlendirilmelidir. Yani konu dinî değil, toplumsal ve dolayısıyla da dönemsel bir karakter taşımaktadır. Esasen bu tür evlilikleri onaylayan veya hukukî çerçevesini çizen açık ayet ya da hadisler de bulunmamaktadır. Fakihlerin çoğunluğunun bu tür evlilikleri meşru gören yaklaşımları, örfi uygulamalarla izah edilebilir.

Konuya daha nesnel bir açıdan bakıldığında, küçüklerin evlendirilmelerinin birçok açıdan uygun olmayacağı söylenebilir:

1. Öncelikle bu uygulama, evliliğin esas hedefleriyle uyumlu değildir. Zira evlenmenin esas hedefi, mutlu bir aile yuvası kurarak birlikte huzur içinde yaşamak ve nesli devam ettirmektir. Küçüklerin evlendirilmesi, bunları gerçekleştiremeyeceği gibi birçok sorunu da ortaya çıkaracaktır.

2. *"Evlilik çağına gelinceye kadar yetimleri deneyin; eğer onlarda akılca bir olgunlaşma görürseniz hemen mallarını kendilerine verin..."* (Nisa 4/6) ayeti, nikâh için belli bir olgunluğun bulunduğunu bildirmektedir ki, bu da çocukluk devresinden sonra gelen erginlik dönemidir.

3. Evliliğin hukukî ve ahlâkî çerçevesini çizen ayet ve hadislere

bakıldığında, onların yetişkin bireyleri hedef aldığı ve bireye sorumluluk yüklediği görülür. Buradan hareketle küçüklerin evlendirilmelerinin, İslam'ın genel amaçlarıyla uyumlu olmadığı söylenebilir.

4. Küçüklerin evlendirilmeleri, onları genellikle ekonomik, biyolojik, fizyolojik ve psikolojik açılardan kaldıramayacakları bir yükün altına sokmaktadır ki, buna kimsenin hakkı yoktur.

5. Bu tür evliliklerin, günümüz şartlarıyla da uyumlu olmadığı ve birçok haksızlıklara zemin hazırladığı ortadadır.

Nitekim 1917 tarihli *Osmanlı Hukuk-ı Aile Kararnamesi* de benzer bir yaklaşımla evlenme ehliyeti konusunda şu düzenlemeyi yapmıştır: Evlenme ehliyeti için erkeklerin 18, kızların 17 yaşını bitirmeleri şarttır.

Kararname bu hükmü, yetişkin sayılmada üst sınırın kızlarda 17, erkeklerde 18 yaş olduğunu söyleyen Ebu Hanîfe'nin ichtihadını esas alarak düzenlemiştir. Günümüz şartlarında da bu uygulamanın isabetli olduğu görülmektedir.

37. İslam'da bir erkeğin dört kadınla evlenebilmesi kadınlara karşı bir haksızlık değil midir?

Birden fazla evlilik İslam'ın bir emri değil, gerektiğinde müracaat edilebilecek bir ruhsattır. İlgili âyet-i kerimede, *"Yetimlerin hakkına riayet edemeyeceğinizden korkarsanız, beğendiğiniz kadınlardan ikişer, üçer, dörder nikâhlayın. Haksızlık etmekten korkarsanız tek kadın veya mülkiyetinizde bulunan câriye ile yetinin; bu, adaletten ayrılmamanız için en uygun olanıdır."* (Nisâ, 4/3) buyrulurken çok eşliliğe izin verilmekle birlikte eşler arasında adaletle riayet edememe tehlikesi bulunduğu için bir kadınla evlenme tavsiye edilmektedir.

Diğer bir âyette ise; *"Ne kadar üzerine düşseniz de kadınlar arasında âdil davranmaya güç yetiremezsiniz; bari birine büsbütün kapılıp da diğerini askıda imiş gibi bırakmayın. Eğer arayı düzeltir ve Allah'a itaatsizlikten sakınırsanız bilin ki Allah çok bağışlayıcıdır, engin rahmet sahibidir."* (Nisâ, 4/129) buyrulmak suretiyle, birden fazla kadın arasında adaletle tam riayetinin mümkün olmadığı vurgulanmaktadır.

Bununla birlikte bazı kişisel, tarihsel ve toplumsal gelişmeler birden fazla evliliğin gündeme gelmesine sebep olmaktadır. Savaşlar ve bazı salgın hastalıklar sebebiyle erkek-kadın sayısal dengesi bozulmakta, sosyo-ekonomik ya da kişisel özellikler çok eşliliği gerektirebilmektedir. Örneğin çocuk sahibi olamamak da bir başka sebeptir.

İşte bütün bu ihtimalleri hesaba katan fitrat dini İslam, kayıt dışı serbest yaşam modeli olarak değil, hukukun gözetim ve denetimi altındaki bir aile hayatı içinde olmak üzere kayıtlı çok evliliklere izin vermiştir. Bu iznin istismar edilmemesi için de ahlaki ve hukuki tedbirler almıştır.

Çok evliliği kadın aleyhine bir durum olarak değil, toplumların geleceği için gerektiğinde sıkı şartlar altında müracaat edilebilecek bir ruhsat olarak değerlendirmek daha doğrudur.

38. İslam'ın gayrimüslimlerle evlilik konusundaki yaklaşımı nedir?

Dinî değer ve hayatın muhafazası, geliştirilip devam ettirilmesi ve gelecek nesillere aktarılması gibi önemli sosyal fonksiyonlar icra eden aile kurumuna hukukî meşruiyet kazandıran evlenme akdinin sınır ve şartları Kur'an-ı Kerim'de ve sünnette tafsilatlı bir şekilde yer almış, kimlerle evlenilip, kimlerle evlenilemeyeceği detaylı olarak açıklanmıştır.

Kur'an-ı Kerim'de, Müslümanların gayrimüslimlerle evlenmelerine bazı sınırlamalar getirilmiş ve Müslüman bir kadın veya erkeğin müşriklerle evlenemeyeceği vurgulanmıştır. Bakara suresinin 221. ayetinde mealen; *"İman etmedikleri sürece Allah'a ortak koşan kadınlarla evlenmeyin. Şundan emin olun ki imanlı bir cârîye, sizin hoşunuza gitse de müşrik bir hür kadından iyidir. İman etmedikleri sürece Allah'a ortak koşan erkeklerle de kadınlarınızı evlendirmeyin. Şundan da emin olun ki imanlı bir köle, sizin hoşunuza gitse bile müşrik bir hür kişiden daha iyidir..."* buyrulmuş ve konuya açıklık getirilmiştir.

Bunların dışında kalan Ehli kitap (Hristiyan ve Yahudi) kimselerle evlenme konusunda ise; erkek ile kadın ayrı olarak mütalaa edilmiştir. Şöyle ki; *"...Gayri meşrû ilişkide bulunmak veya gizli dost tutmak şeklinde değil de meşrû bir nikâhla evlenmek şartıyla mümin kadınlardan iffetli olanlar ile sizden önce kendilerine kitap verilenlerden iffetli kadınlar -mehirlerini verdiğiniz takdirde- size helâldir."* (Mâide, 5/5) ayeti ile müslüman bir erkeğin Ehli kitap'tan bir kadınla evliliğine izin verilmiştir.

Durum böyle olmakla birlikte eş seçiminde Müslüman hanımların tercih edilmesi aile huzuru ve toplumsal uyum açısından daha uygundur.

Müslüman kadınların Ehli kitap erkeklerle evlenmesi konusunda ise; İslam alimleri, Mekke'den Medine'ye hicret edip gelen kadınlar hakkında nazil olan Mümtehine suresinin 10. ayetinden hareketle, Müslüman bir kadının, gayrimüslim erkekle evlenemeyeceğini ifade etmişlerdir.

Günümüze kadar İslam bilginleri arasında Müslüman kadınların gayrimüslim erkeklerle evlenemeyecekleri konusunda herhangi bir görüş ayrılığı olmamış, aksine bu konuda icma oluşmuştur.

39. İslam'a göre kadınların sosyal ortamlarda Müslüman ya da gayrimüslim erkeklerle iletişimleri nasıldır? Kadınların erkeklerle tokalaşması, aynı odada çalışması vb. İslam'a göre yasak mıdır?

Dinimiz, kadın ile erkek arasındaki sınırı hassas çizgilerle belirlemiş, kadın-erkek ilişkilerinin belli bir ölçü ve disiplin içerisinde olmasını emretmiştir.

Buna göre Müslüman bir kadının, erkek kardeş, amca, dayı gibi yakın akrabalar dışında herhangi bir erkekle baş başa kalması, ölçüsüz bir şekilde sohbet etmesi, ileri düzeyde arkadaşlık kurması, el ele tutuşması caiz değildir. Bununla birlikte Müslüman bir kız, karşı cinsten Müslüman olmayan bir erkek ile diyalog kurarken daha da dikkatli ve ciddi davranmalı, karşı tarafın yanlış anlayabileceği tavır ve tutumlardan kaçınmalıdır.

40. Dini nikâh nedir?

Nikah, evlenmelerinde dini açıdan bir engel bulunmayan kadın ile erkeğin şahitlerin huzurunda, birbirleriyle evlenmeleri konusunda karşılıklı rızalarını ifade etmelerinden ibaret bir akittir. İslam'ın belirlediği rükün ve şartlar gözetilerek akdedilen nikah geçerlidir. Ancak evlilik işinin bir düzene sokulması ve evlenecek olanların gerekli şartları taşıyıp taşımadığının denetlenmesi bakımından, Hz. Peygamber (s.a.s.) döneminden bu yana nikahlarda aile büyüklerinin hazır olması, bir hutbe irad edilmesi/dua yapılması ve bu arada bir düğün yemeği (velime) verilmesi evliliğin müstehapları olarak uygulanmıştır.

Toplumumuzda bu şekilde icra edilen nikah törenine "dinî nikah" adı verilmiştir. Topluma ilan edilmeden gizlice kıyılan nikahlar ise sahih/geçerli değildir. Zira nikah, sadece geçici duygular ile şehvi arzuların tatmini ve zahiri kurtarmak için kullanılan bir formalite değil; dini, hukuki, ahlaki ve sosyal manada ciddiyet ve devamlılık gerektiren bir akittir.

Sonuç olarak, nikah, gizlice değil, çiftin ailesi ve yakın çevresinin bilgisi dahilinde icra edilmelidir. Çünkü iki şahitle fakat gizlilik içinde kıyılan nikahların taşıdığı sakıncalar göz önüne alındığında resmi şekil ve kayıt bulunmadığı sürece iki şahidin, özellikle büyük yerleşim merkezlerinde aleniliği sağlamaya yetmeyeceği ortadadır. Hz. Peygamber (s.a.s.)'in "*Nikahı ilan edip duyurun...*" (Tirmizi, Nikah, 6; İbn Mace, Nikah, 20; Müsned, IV, 5) sözü de aleniliğin ve hatta tescilin önemine işaret etmektedir.

41. Boşama nasıl olur? Sadece erkeklerin boş ol demesiyle boşama olur mu?

İslam'da boşama hak ve yetkisi ilke olarak kocaya aittir. Koca, tek taraflı iradesini kullanarak, hakim kararına gerek olmaksızın ve usulüne uyarak eşini dinen boşayabilir. Kur'an-ı Kerim'de ilgili ayetlerin tümünde boşama fiili kocaya nispet edilmekte, boşanılan olarak da kadın zikredilmektedir (mesela bkz. Bakara, 2/239-232, 237; Ahzab 33/49; Talak 65/1). Aynı durum hadislerde de görüldüğü gibi, İslam tarihi boyunca uygulama da hep böyle olagelmıştır (bkz. Buhari, "Talak", 1-3; Müslim, "Talak", 1-5; Ebu Davud, "Talak", 4, 38; Nesai, "Talak", 86).

Haklı ve meşru bir takım gerekçelere bağlı olarak kadınlar da boşanmak üzere mahkemeye başvurabilirler. Örneğin; kocanın kötü davranması, şiddetli geçimsizlik, kocanın evlilik gereklerini yerine getiremeyecek durumda olması,

uzun süre kaybolması, nafaka yükümlülüğünü yerine getirmemesi ve benzeri durumlarda mahkeme eşlerin arasını ayırarak evliliğe son verebilir. Mahkemenin boşaması, dinen de geçerli bir boşama sayılır.

42. Yaşadığımız ülkenin mahkemelerinin boşaması dini nikâhı ortadan kaldırır mı?

Eşlerden herhangi biri, Avrupa'daki bir mahkemeye boşanmak için başvurursa ve mahkeme de boşamaya karar verirse boşanma gerçekleşir.

Mahkeme yoluyla boşanan eşler, dinî hükümlere göre bir bâin talakla (kocaya tek taraflı olarak evliliği sürdürme hakkı vermeyen boşama şekli ile) boşanmış olurlar. Zira hâkimin boşaması bâin talak kabul edilmektedir.

43. Koruyucu aile olmanın hükmü nedir?

Arap toplumunda var olan bir geleneğin devamı olarak İslam'ın ilk yıllarında da bir süre muhafaza edilen evlatlık kurumu, Medine döneminde nazil olan "(Allah), evlatlıklarınızı da gerçek oğullarınız (gibi) yapmamıştır." (Ahzâb, 33/4) mealindeki ayetle kaldırılmıştır. Takip eden ayette de evlatlıkların, evlat edinenlere değil asıl babalarına nispet edilmesi emredilmiştir. Buna göre dinimizde kimsesiz çocukların bakım ve gözetilmesi tavsiye edilmiş olmakla birlikte 'hukuki sonuçlar doğuran bir evlatlık müessesesi' kabul edilmemiştir.

Bunun tabii bir sonucu olarak evlat edinilenin nesebi, evlat edinene bağlanmaz, aralarında mahremiyet meydana gelmez ve mirasçılık ilişkisi doğmaz. Bununla birlikte evlatlık kurumu, değişik zamanlarda 'koruyucu aile' diyebileceğimiz bir tarzda varlığını sürdürmüştür.

İslam'ın evlatlık müessesesini kaldırması, yetim, öksüz ve kimsesiz çocuklarla ilgilenilmeyeceği anlamına gelmez. Çünkü İslam'a göre himayeye muhtaç çocuklara bakmak, onları beslemek, büyütme büyük sevaptır ve bir insanlık ödevidir.

Hz. Peygamber (s.a.s.), işaret ve orta parmağını göstererek "*Yetimi himaye eden kimse ile ben, cennette şöylece beraber bulunacağız.*" (Buhârî, Edeb, 24; Müslim, Zühd, 42; Ebû Dâvûd, Edeb, 130; Tirmizî, Birr, 14) buyurmuştur.

Bu itibarla, sevgiye, şefkate ve korumaya muhtaç kimsesiz çocuklar, kendilerine yardım eli uzatılarak, ailelerin yanında veya çocuk yuvalarında himaye edilmeli; eğitilip, sanat ve meslek sahibi yapılarak topluma kazandırılmalıdır. Fakat, bir çocuğun kendi soy kütüğü ile ilişkisinin kesilmesi, öz ana-babasının unutturulması caiz olmadığı gibi onun, evlat edinen tarafından kanuni mirasçılar arasına katılması, aile içi tesettür ve mahremiyet bakımından öz evlat gibi davranılması da doğru değildir.

Bunun yerine bakıma ve korunmaya muhtaç çocukları koruma altına almak, bakmak, büyütme ve ihtiyaçlarını karşılamak daha uygun olur.

44. Töre cinayetlerinin İslam'la ilgisi var mıdır?

Her toplumun kendine özgü birtakım töreleri vardır. Kur'an ve sünnetin hukuki düzenlemelerinde, dinin ilkelerine ters düşmeyen töre ve adetlerin korunduğu görülür. Dinin öğretileri ile çelişen töre ve adetler ise geçersiz kabul edilmiştir. Kamuoyunda "Töre veya namus cinayeti" diye tanımlanan olayın din ile ilişkilendirilmesi büyük bir yanlıştır. Çünkü din, her ne sebeple olursa olsun hiç kimseye cinayet işleme hakkı vermez.

Hayatı ve ölümü yaratan da, insana hayat hakkını bahşeden de Yüce Allah'tır. İnsanın hayat hakkı, diğer her bir haktan daha önemli ve önceliklidir. Kişilere, resmî ve yasal otoriteden bağımsız olarak yargılama ya da cezalandırma yetkisi tanınmaz. Ortada bir suç varsa kişilerin ancak yetkili mercilere şikâyetle bulunma ve dava açma hakkı vardır. Hiçbir aile meclisi, mahkeme gibi karar veremeyeceği gibi töreler de kanun gibi bağlayıcı değildir.

45. Gayrimüslimlerin cenaze törenlerine katılmakta sakınca var mıdır?

Müslümanlar sadece taziyede bulunmak ve teselli etmek gibi insanî amaçlarla gayrimüslimlerin cenaze törenlerine katılabilirler. Ancak, böyle bir merasime katılan kişinin, diğer dinlere ait dua, ibadet ve benzeri dinî ayinlerin icrasına katılması ve gayrimüslim ölümler için rahmet dilemesi caiz değildir. Resûlullah (s.a.s.), amcası Ebû Tâlib ölüm döşeginde iken ona "Lâ ilahe illallah" kelime-i tevhidini telkin etmiş, iman etmemesi üzerine, "Allah'a yemin ederim ki, senin için af ve mağfiret dilemek bana yasaklanmadığı müddetçe, senin için muhakkak Allah'tan mağfiret dileyeceğim." (Buhârî, Cenâiz, 80) buyurmuştur. Bu olay üzerine gayrimüslimler için bağışlanma dilemeyi yasaklayan Tevbe suresinin 113. ayet-i kerimesi inmiştir.

46. Müslümanların diğer din mensupları ile sosyal ilişkileri nasıldır? Kur'an'daki Hıristiyan ve Yahudiler hakkında "dost edinmeyin" gibi ifadeler ne anlama gelmektedir?

Müslümanın diğer din mensupları ile sosyal ve ticari ilişkilerde bulunmasında, onlarla komşuluk ilişkilerini geliştirmesinde bir sakınca yoktur.

Ancak Kur'an-ı Kerim Müslümanların, İslam'a düşmanlık içinde bulunan gayrimüslimlerle dostluk kurmalarını yasaklamıştır (Âl-i İmrân, 3/28, 118; Nisâ, 4/144; Mâide, 5/51). Bu yasak Müslüman olmayanlarla arkadaşlık ve komşuluk etmeyi veya kendileriyle iyi geçinmeyi kapsamamaktadır.

Kur'an Müslümanlara karşı düşmanca tavır almayan gayrimüslimlerle beşeri münasebetlerin iyi yürütülmesini, gerektiğinde onlara iyilik edilmesini, haklarında adaletli davranılmasını tavsiye etmekte, böyle davrananları yüce Allah'ın sevdiğini bildirmektedir. Allah (c.c.) bir ayette şöyle buyurmuştur: "Allah, din konusunda sizinle savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayanlarla iyi ilişkiler içinde olmanızı ve onlara adaletli davranmanızı yasaklamaz. Allah adaletli olanları elbette sever." (Mümtehine, 60/8). Kendileriyle samimi olarak dostluk

kurulmaları yasaklananlar, ancak İslam'a ve Müslümanlara karşı düşmanca tavır alanlar ve bu konuda birbirleriyle yardımlaşanlardır. Yüce Allah bu tür kimselerle dostluk kuranları zalimler olarak nitelemiştir (bkz. Mümtehine, 60/9; Bakara, 2/257; Âl-i İmrân, 3/28, 118; Nisâ, 4/138-140, 144).

D. DEVLET VE SİYASET (KAMU YÖNETİMİ)

47. İslam dininde belirlenmiş bir yönetim biçimi var mıdır?

İslâm'ın temel kaynakları olan Kur'ân ve Sünnet, devlet ve toplum yönetimi için belirli bir siyasî rejim, hükümet modeli ve sistem önerisinde bulunmamıştır. Ayet ve hadislerin esaslı hedefleri, yönetime hâkim olacak genel ilkeleri tespit etmek, değişmez ilâhî yasalara işaret ederek insanlık için her bakımdan en uygun çerçeveyi çizmek olmuştur.

Hz. Peygamber'den (s.a.s) sonra devlet başkanlığı ve toplum yönetimi sorumluluğunu üstlenen Hulefâ-i Râşidîn'in (r.a.) izledikleri yöntemler de bu genel çerçeve içinde kalmak kaydıyla dönemsel şart ve ihtiyaçlara göre farklılıklar arz edebilmiştir.

İslâm'ın devlet yönetiminde öngördüğü genel ilkeler özetle şunlardır:

- a. Karar alma mekanizmalarında görüş alışverişi yani şûrâ esastır.
- b. Hakka teslimiyet ve hukuk esastır.
- c. Temel insan hakları güvencede olmalıdır.
- d. Adâlet, ehliyet ve liyâkat esastır.
- e. Sosyal adâlet temin edilmelidir.

İşte bu genel ilkelere uyan herhangi bir yönetim biçimi dinen de meşrûdur.

Kur'ân, iki ayrı âyette toplumu ilgilendiren önemli işlerin mutlaka şûrâ ile yani toplumsal istişare ile karara bağlanmasını emretmektedir: "...İş hakkında onlara danış!..."(Âl-i İmrân 3/159), "...İşleri de aralarındaki danışma ile yürür..."(Şûrâ 42/38)

Hz. Peygamber de hem bu emirlerin gereğini yerine getirmek hem de ümmetine bu alanda da örnek olmak için toplumu ilgilendiren konularda hep istişare ile karar almıştır. Öyle ki sahabîler, Hz. Peygamber kadar istişareye önem veren bir kimse görmediklerini söylemişlerdir.(Tirmizî, *Cihad* 35) Diğer taraftan Resûl-i Ekrem'in (s.a.) vefatından sonra yönetimi kimin üstleneceği sorunu, Ensâr ve Muhâcirûnun birlikte müzakeresi ile çözümlenmiştir.

48. Müslüman ülkelerdeki ekonomik ve bilimsel alanlardaki az gelişmişliğin nedeni İslam mıdır?

Müslümanlar kendi inanç ve değerleri sebebiyle geri kalmış değildir. İslam dininin temeli ilim, hikmet, tefekkür üzerine kurulmuştur. İslam inanç ve temel değerleri mensuplarının teknik ve bilimsel olarak ilerlemelerine engel olmadığı gibi, bu alanda ilerleme sağlamlarını teşvik eden esaslar içermektedir. Bununla birlikte Müslümanlar, ekonomik ve teknolojik açıdan kendilerini geliştirememişlerdir. Ayrıca pek çok İslam ülkesi sömürüye maruz kalmış, yeraltı ve yerüstü zenginlikleri Batılılarca talan edilmiştir.

Müslümanlar ilk dönemlerden itibaren birçok alanda önemli başarılar göstermiştir. İslam medeniyetinin ortaya çıktığı zamanlarda Bizans, İran, Afrika ve Uzakdoğu medeniyetleri Müslümanlardan etkilenmişlerdir. Endülüs İslam Medeniyeti, yerlilerin daha önceden bilmedikleri kağıt ve kağıt kullanımı, sulamacılık, tarım, kanalizasyon sistemleri, aydınlatma ve belediyeçilik ile ilgili birçok hususu öğrenmelerini sağlamıştır. O dönemde Müslümanlar eğitim, ziraat, madencilik, kuyumculuk, oymacılık, mimari, musiki, tekstil ve daha birçok alanda çok ileri durumdaydılar ve bütün bunlardan en güzel şekilde yararlanıp refah içinde yaşıyorlardı.

İnsanlığa önemli hizmetlerde bulunan Müslümanlar pek çok keşifle insanların hayatlarını kolaylaştırmışlardır. Ortaçağ'da yaşayan Farabi, İbn Sina, İbn Rüşd, Harezmi, Birûnî, İbn Bâcce vb. Müslüman bilim adamları bilim, tıp, felsefe alanında birçok önemli eserler ortaya koymuşlardır.

Günümüzde yaşanan bilimsel ve kültürel geri kalmışlık için birçok neden sıralanabilir. Sömürgecilik, küresel ölçekte ahlakî ilkelerden uzaklaşmış bir ticaret anlayışının ortaya çıkışı, hiçbir etik ve sınır tanımayan ateşli silahların egemenliği gibi dış nedenler Müslümanların yeryüzünde etkinlik alanını azaltmıştır. Bunun yanında İslamî değerlerin sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel alanlardan uzaklaştırılması, yeni gelişmelere paralel olarak içtihat ameliyesinin etkinleştirilememesi, emanetlerin ehil olmayanlara tevdi edilmesi, istişare esaslı yapıların kurulamaması, adalette dengenin sağlanamaması, eğitim sisteminin güncelleştirilmemesi, var olan eğitim ekipmanlarının yetersizliği, yerel tarım aktiviteleri ile yetinilip uluslararası ölçekte finans ve ticari sermaye ile ilgilenen bir kesimin oluşmaması, dünya-ahiret dengesi hususunda bir zihin karmaşıklığının bulunması, pozitif ilimlere gerekli önemin verilmemesi, bilim ve teknolojinin dayandığı temel paradigmalardan değil de şekilci kör taklitçiliğin hâkim olması da Müslümanların bilim, sanat ve teknoloji alanlarında geri kalmasının nedenlerindedir.

49. Cihad nedir?

Sözlükte; gayret etmek, isteğinde ısrarlı olmak ve bütün gücünü sarf etmek gibi manalara gelen cihâd, terim olarak; Allah yolunda can, mal, dil, kalem ve

diğer bütün vasıtalarla çaba sarf etmek, kullar yararına mutlak adâlet ve maslahat esasına dayanan ilahî mesajı insanlara ulaştırmak anlamlarını içermektedir.

Buna göre cihâd, başta nefis ile mücadele olmak üzere, iyiliği tavsiye ve kötülükten alıkoymak, toplumda iyiliğin yayılmasına ve İslâm'ın esaslarına riâyeti temine çalışmak, eğitim ile uğraşmak ve nihayet din-vicdan hürriyetine engel olanlarla fiilî mücadele etmek gibi birçok hususu kapsamaktadır.

Savaşa henüz izin verilmeyen Mekke döneminde inen şu âyetler, cihâd teriminin bu geniş anlamına işaret etmektedir: *“Öyleyse artık inkârcılara boyun eğme, bu Kur’an’la onlara karşı bütün gücünle mücadeleyi sürdür!”* (Furkân 25/52). Hz. Peygamber'in (s.a.s) *“Asıl mücâhid, Allah'a itaat yolunda nefsiyle cihâd edendir.”* (Tirmizî, *“Fedâilu'l-cihâd”*, 2; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, VI, 20-22; Bkz. Buhârî, *“Rikâk”*, 37.) şeklindeki beyanı da, cihâdın bireysel ve en önemli boyutuna işaret etmektedir.

Görüldüğü üzere cihâd, hem İslâm'ın temel kaynakları olan Kur'ân ve Sünnet'te hem de bunların yoğurduğu Müslüman algı ve kültüründe, öncelikle ve sadece silahlı çatışma yani savaş anlamında kullanılmamıştır. O, kişinin kendisini kemâle erdirmesinin ve ardından dünyayı huzur içinde yaşanabilir bir yer haline getirme çabasını ifade etmektedir.

İslâm'ın evrensel olan mesajının insanlara ulaşması ve takip ettiği gayelerin gerçekleşmesi, barışçıl yollarla yerine getirilirken, (bkz. Bakara 2/256; 16/Nahl 125; Furkân 25/52), bu amaçlar engellenir ve zulüm, işgal, saldırı vb. sebeplerle savaş kaçınılmaz hale gelirse cihadın silahlı şekli devreye girer.

Savaş kaçınılmaz olarak ortaya çıkmış olsa bile, İslam'da silahla mücadele belli kurallar çerçevesinde yerine getirilir. Savaşta fiili olarak mücadele etmeyen siviller, kadın, çocuk, yaşlı, mabetlerinde ibadetle meşgul olan din adamları, ekili araziler, hayvanlar, ağaçlar vs. dokunulmazdır.

Yüce Allah kimliği ve inancı ne olursa olsun haksız yere bir insanın öldürülmesini büyük günah olarak saymıştır: *“İşte bundan dolayı İsrâiloğulları'na şöyle yazmıştık: “Bir cana kıymaya veya yeryüzünde fesat çıkarmaya karşılık olması dışında, kim bir kimseyi öldürürse bütün insanları öldürmüş gibi olur. Kim de bir can kurtarırsa bütün insanların hayatını kurtarmış gibi olur...”* (Mâide 5/32) Bu bilgiler, hangi inançtan olursa olsun, erkek veya kadın herkesin mutlak olarak can emniyetinin bulunduğu, ölümü gerektiren bir suç işlemekçe öldürülemeyeceklerini, aksi davranışın ebedi cehennem gibi büyük bir cezayı gerektirdiğini göstermektedir. Bütün mezhepler masum bir insanı haksız yere öldürmeyi, dünyada cezayı gerektiren büyük bir suç ve ahirette de hesabı verilecek büyük bir günah olarak değerlendirmişlerdir.

Sonuç olarak cihâd, sadece sıcak ve fiilî çatışma yani savaş demek değildir. Gerçekte ise cihad, Allah ve Rasûlünün belirlediği hayat ölçülerini uygulamak,

bütün insanların yararına din ve vicdan hürriyeti içinde yaşanacak, hiçbir baskı ve zulmün olmadığı bir ortam oluşturabilmek, bunun için can, mal, dil ve kalple çaba sarf etmek, İslâm'ı ve Müslümanları saldırılardan korumak gibi çok kapsamlı bir anlam taşır. Bu anlam çerçevesine, gerektiğinde son çare olarak sıcak çatışmaya da girebilir.

50. Günümüzde çeşitli İslami gruplar arasında neden bir mücadele bulunmaktadır?

İslam dünyası içinde meydana gelen şiddet olaylarının en temel nedeninin cehalet olduğu söylenebilir. Eğitimin olmadığı bir yerde dinin emirleri çiğnenir, her türlü haksızlık ve hukuksuzluk meydana gelebilir. Kur'an'da Allah haksız yere bir cana kıymayı açıkça yasaklamışken bir Müslümanın Müslüman kardeşini öldürmesi düşünülemez.

Hele hele bunun masum insanları öldürecek terör saldırısı şeklinde olmasının dinen hiçbir gerekçesi ve izahı olamaz. Hepsinin canı, malı, namusu dokunulmazdır. Kur'an ve sünnetin bu konudaki hükmü çok açıktır. Ayeti kerime şöyledir: *"Kim de bir mümini kasten öldürürse cezası, içinde devamlı kalmak üzere cehennemdir. Allah ona gazap etmiş, onu lânetlemiş ve onun için büyük bir azap hazırlamıştır."* (Nisa 4/93)

Peygamberimiz (sav) de Müslümanların birbirleriyle savaşamayacaklarını açıkça ifade eder. *"İki müslüman birbirine kılıç çektiği zaman, öldüren de, ölen de cehennemdedir"* buyurmuşlardır. (Buhârî, İmân 22, Diyât 2, Fiten 10; Müslim, Kasâme 33)

51. Kendisini Müslüman kabul eden bir kişi ya da grup "kafir" ilan edilebilir mi? Kafir ilan edilen kişiye savaş açılabilir mi?

Kur'an-ı Kerim'de açık bir beyâna ve kesin bilgiye dayanmadan Müslümanların birbirini küfürle itham etmeleri yasaklanmıştır: *"Ey iman edenler! Allah yolunda savaşa çıktığımız zaman iyi anlayıp dinleyin. Size selâm verene, dünya hayatının geçici menfaatine göz dikerek "Sen mümin değilsin" demeyin; çünkü Allah katında sayısız ganimetler vardır. Daha önceleri siz de böyleydiniz. Derken Allah size lutufta bulundu. Bu sebeple iyi anlayıp dinleyin. Hiç şüphe yok ki Allah bütün yaptıklarınızdan haberdardır."* (Nisa 4/94) Tekfirden sakınmak konusunda Hz. Peygamber'den gelen ağır uyarılar da söz konusudur. Onlardan bazıları şöyledir: *"Kim bir insanı/Müslümanı kâfir diye nitelerse yahut öyle olmadığı halde, 'Ey Allah düşmanı!' derse, söylediği söz kendisine döner."* (Buhârî, Ferâiz 29; Müslim, İmân 27.)

Hız. Peygamber'in izinden giden bir Müslüman, kesin bir delil bulunmadıkça bir takım ihtimallerden hareketle Müslüman kardeşinin küfrüne hüküm veremez. Bu konuda bizim takip etmemiz gereken yöntem; tekfir siyaseti değil, İslamlaştırma siyaseti olmalıdır. Bu konuda dışlamacı değil, kuşatıcı bir İslam yorumunu benimseyen ve yorumları kendinden sonraki Müslümanların çoğunluğunca da kabul edilen birçok İslam

büyüğünün iman-amel konusundaki görüşleri yol göstericidir.

Mesela Ebû Hanîfe, yaşadığı yüzyılda terör ve şiddete başvurarak Müslümanların kanını dökmeyi helâl ve mübah gören Haricîlerle fikri temelde mücadele etmiştir. Ona göre, bir Müslüman, helâl saymaması şartıyla, büyük günahlardan herhangi birini işlemesi durumunda kâfir sayılmaz. Böyle bir kimseden mümin ismi kaldırılamaz.

Görüldüğü gibi Ebû Hanîfe, iman ve ameli birbirinden ayrı olarak değerlendirmiştir. O, İslam alanını daraltan zihniyetlere karşı çıkmış ve kolay kolay tekfir lafzını telaffuz etmemiştir. Bu konuda onun bakış açısı şöyledir: “Kible ehli mümindir. Onları terk ettikleri herhangi bir farizadan dolayı imandan çıkmış kabul etmem. İmanla birlikte bütün farizaları işlemekle Allah’a itaat eden kimse bize göre cennet ehlidir. İman ve ameli terkeden kimse ise, kâfir ve cehennemlidir. İmanı bulunduğu halde, farizaların bazısını terk eden kimse, günahkâr mümindir. Onun azap görmesi yahut affedilmesi Allah’ın dilemesine bağlıdır.”

Mâtürîdî ve Eş’arî gibi Ehli sünnet âlimleri de Ebu Hanife’nin “Ehli kibleden olan Müslüman’ı küfre nispet etmeyiz” görüşünü benimsemek suretiyle iman-amel konularına aynı bakış açısıyla yaklaşmışlar ve farklı yorum sahiplerini küfre nispet etmekten şiddetle kaçınmışlardır.

Dolayısıyla Ehli kible tekfir edilemez. Çünkü herhangi bir mü’mini küfürle itham etmek, onu dışlamak ve İslam dairesinin dışına çıkarmak anlamına gelir. Böyle bir tavır, İslam’ın gönüllerde taht kurmasına engel olabileceği gibi, mezhep çatışmalarına da yol açar; böylelikle de Müslümanların birliklerinin bozulmasına ve güçlerinin zayıflamasına neden olur. (Bkz. Enfâl 8/46, 73.)

Bu konuda izlememiz gereken ilkeyi Allah Resûlü Hz. Muhammed (s.a.s) ortaya koymuştur: “Bizim namazımızı kılan, kiblemize yönelen, kestiğimizi yiyen kişi Müslüman’dır, o kimse için Allah ve Resûlünün teminatı vardır.” (Buhârî, Salât 28) Tekfir etmeyi alışkanlık haline getirmiş kimselerin iddia ettikleri gibi büyük günahlar, imanı giderip kişinin küfrüne sebep olsaydı; zina, hırsızlık, yol kesicilik, içki içmek ve haksız yere adam öldürmek vb. suçların cezasının İslami hükümlerde ayrı ayrı belirtilmesine gerek kalmazdı ve bunları işleyenler de doğrudan küfürle itham edilirdi.

Netice itibariyle, Müslüman olan kişilerin tekfir edilmesi helal ve caiz olmadığı gibi bunu bahane ederek bir kimsenin mal, can, nesil ve namus emniyetini yok saymak da helal ve caiz değildir. Zira kişinin ısrarlı ve açık beyânı olmadan veya sözünün anlamını iyice anlamadan ya da işlediği fiili ve sonuçlarını tahkik etmeden, bu kişinin “kafir” olduğunu ileri sürmek büyük bir iftira, insan hakkına tecavüz ve ihlaldir.

Kişinin açıkça tekfir edilmesini gerektiren bir durumda bile yapılması gereken, o kişinin sözüyle ne kastettiğinin ve amelinin ne anlama geldiğinin

tahkik edilmesidir.

Tekfir, bir dışlama olup, medeni bir varlık olarak yaratılmış insanla bütün iletişim yollarını kapatmak ve onu kaybetmek anlamına gelir. Hâlbuki Yüce İslam, ümit var olmayı ve insanları sevgi ile kucaklayarak kazanmayı amaç edinir.

52. İslam'ın terör ve intihar saldırılarına bakışı nedir?

Öncelikle ifade edelim ki; barış ve esenlik dini olan İslam ve onun Kutsal kitabı Kur'an-ı Kerim, hiçbir terör faaliyetine ve cinayet odaklarına kaynaklık etmediği gibi gayr-i meşru olan herhangi bir olaya da asla referans olamaz.

İslam dininin ve onun yüce değerlerinin iyi anlaşılması için Kur'an ayetlerini ve Hz. Peygamber (s.a.s.)'in hadislerini bir bütünlük içerisinde değerlendirmek gerekir. İslam dininin naslarını bağlamlarından kopartıp parçacı bir yöntemle ele alarak sağlıklı sonuçlar elde edilemez. Kur'an ayetlerinin iniş gerekçesi ve hadislerin arka planı bilinmediği takdirde temas edilen olayların değerlendirilmesinde birçok yanlışlara düşüleceği aşikârdır.

İslam dininde vatan, din, namus gibi kutsal değerler uğruna mücadele verilmesi/savaşılmaması ulvi bir vazife olup bu uğurda canını feda eden Müslüman da şehitlik mertebesi elde eder. Fakat kendini öldürmek anlamına gelen intihar ise İslam dininde kesinlikle yasaklanmıştır. Çünkü hayat hakkı, Allah(c.c) tarafından insana bahşedilmiş en temel hak olup, hiç kimsenin Allah'ın verdiği canı almaya hakkı yoktur. İnsanın dünyaya gelmesi kendi elinde olmadığı gibi dünyadan ayrılması da kendi yetkisinde olmayıp, doğumu da ölümü de ilahi iradenin elindedir. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de haksız yere cana kıymayı haram kılmış, bunun cezasının ebedi kalınacak cehennem olduğunu bildirmiştir (bkz. Furkan 25/68-69)

Aynı şekilde İslam, haksız yere bir kişiyi öldürmeyi bütün insanlığı öldürmek, bir kişiyi kurtarmayı da bütün insanlara hayat vermek olarak kabul etmiştir (Maide 5/32). Başkasının hayat hakkını elinden almak nasıl haram ve büyük bir günah ise, insanın kendi hayatına son vermesi de büyük bir günahdır. Bu konuda Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de, "...Kendinizi öldürmeyiniz!..." (Nisa, 4/29), "...Haklı bir sebep olmadıkça Allah'ın yasakladığı cana kıymayın..." (En'am, 6/151) buyurarak bu tür cinayetleri yasaklamıştır.

Hız. Peygamber de, intihar eden kimsenin cehenneme gireceğini haber vermiş (Buhari, Tıb, 56) ve işlediği günahın büyüklüğü nedeniyle, intihar edenin cenaze namazını kendisi kıldırılmamıştır (Müslim, Cenaiz, 37). Bu itibarla, canlı bomba olup sivil ve masum insanların ölümüne sebep olmak hem intihar hem de cinayet anlamını taşımaktadır.

Kur'an'ı Kerim'de "*Sizinle savaşanlarla siz de Allah yolunda savaşın, fakat aşırılığa sapmayın; Allah aşırılığa sapanları sevmez.*" (Bakara, 2/190) buyrulmaktadır. İslâm hukukçularının çoğunluğuna göre, savaşın sebebi ve

gerekçesi, düşmanın İslâm'a ve Müslümanların ülkesine saldırıda bulunmasıdır (Serahsî, el-Mebsût, Beyrut 1993, X/5). Müslümanların meşru bir savaşta, nefsi müdafaa için zorunlu kalmadıkları müddetçe veya mukabele bi'l-misl olmadıkça, muharip olmayan unsurlara yönelik bir saldırı düzenlemeleri dinen caiz değildir.

Kur'an-ı Kerim ve Hadis-i Şeriflere bütüncül bir gözle bakıldığında İslam dininde Müslüman olmayanların haksız yere öldürülmesini emreden herhangi bir ayet veya hadis bulunmamaktadır. Ayet ve hadislerde geçen "öldürme" cümlelerine baktığımızda bunların sadece savaş ortamına yönelik olduğu görülmektedir. Barış döneminde kendileriyle anlaşma yapılan gayrimüslimleri öldürmenin yasak olduğunu bildiren çok sayıda emir görmekteyiz. Bunlara örnek zikredecek olursak;

" Allah, din konusunda sizinle savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayanlarla iyi ilişkiler içinde olmanızı ve onlara adaletli davranmanızı yasaklamaz. Allah adaletli olanları elbette sever " (Mümteherine, 60/8).

" Kim kendisiyle anlaşma yapılmış bir gayrimüslimi öldürürse cennetin kokusunu dahi alamaz. Hâlbuki cennetin kokusu kırk yıllık bir mesafeden alınır " (Buhari, Cizye, 5).

Ayrıca, İslam'a göre herkes kendi inancında/İslam dinini kabul edip-etmemekte serbesttir. Yüce Allah şöyle buyurmuştur: *" Ve de ki: Gerçek, rabbinizden gelendir. Artık dileyen iman etsin dileyen inkâr etsin..."* (Kehf, 18/29); *" Dinde zorlama yoktur. Doğru eğriden açıkça ayrılmıştır..."* (Bakara, 2/256); *"Sizin dininiz size, benim dinim banadır"* (Kafirun,109/6).

Kaynağını İslam'dan almayan ve İslam ile herhangi bir şekilde bağı bulunmayan -isimleri ne olursa olsun- birçok hareket ve eylem grupları maalesef merhamet dini olan İslam'a büyük zararlar vermektedir. Meşru bir rejim ve otoriteden yoksun olan herhangi bir örgüt veya grubun hukuka, insanlığa, ahlaka ve tüm değerlere aykırı olarak yaptığı hiç bir eylemin İslam Dininde yeri ve temeli yoktur. Tüm insani ve dini değerlere karşı zulüm ve barbarlık sergileyenler İslam dinine göre cânî, âsî ve günahkârdır. İslam dini, bu tür eylemleri şiddetle lanetlemektedir.

Son zamanlarda özellikle İslam coğrafyasında ortaya çıkan ve kendilerini Müslüman olarak tanımlayan bir takım oluşumların, kendisi gibi düşünmeyen farklı fikir ve inançtaki insanlara karşı terör ve şiddet uygulamasının İslam dininde asla yeri yoktur. Böyle bir düşünce ve eylem bizim dünyamıza, tarihimize, medeniyetimize ait değildir.

E. HARAMLAR VE HELALLER

53. İslâm'da neden bu kadar çok yasak var? Diğer dinlerde olduğu gibi bazı yasaklar güncellense ya da ortadan kaldırılrsa olmaz mı?

İslâm dinine göre helallik asıl ilkedir, haramlık ise istisnadır. "Eşyada asıl olan ibâhadır" kuralı da bunu ifade eder. Buna göre İslamî hükümler içinde haramlar sınırlı sayıdadır. Helaller ise sayılamayacak kadar çoktur.

İslam'da haram kılınıp yasaklanan söz ve davranışların mutlaka bir hikmeti, faydası ve amacı vardır. Bunlarla insan, çevre ve toplum koruma altına alınmıştır. Mesela nikahsız beraberlikler (zina) yasaklanarak insan neslinin geleceği garanti altına alınmış, aile kurumunun sürekliliği ve toplumsal dokunun kuvvetlenmesi amaçlanmıştır. Alkollü içkilerin haram kılınmasıyla önce akıl ve beden sağlığı, sonra da asayiş ve güvenin devamlılığı hedeflenmiştir.

Bütün yasakların bilinen ya da bilinmeyen hikmetleri vardır. Bazı şeyler ise sırf Allah'a kulluğumuzun samimiyetini sınamak için yasaklanmıştır. Mesela domuz etinin haram kılınması böyledir. Domuz etinin niçin haram olduğunun rasyonel ve bilimsel bir izahı yoktur, yani taabbudîdir. Yüce Allah kullarını imtihan etmek ve emirlerine uyulup uyulmadığını denemek amacıyla onu yasak etmiştir. Müslümana düşen görev Allah'ın ve peygamberinin yasaklarına sorgulamaksızın saygı duymak ve gereğini yerine getirmektir.

Diğer taraftan Yüce Allah'ın ve peygamberinin kesin olarak yasakladığı bir şey, başkaları tarafından helal hale getirilemez, hükmü değiştirilemez. Ancak zaruret durumlarında bazı haramlar, geçici olarak mubah hale gelecektir. Hangi haramların, hangi zorunlu hallerde bu hükmü alacağı da İslam alimleri tarafından özenle tespit edilmiştir.

54. Müslüman kadınların başlarını kapatmaları gelenek midir? İslam'da kadınların giymek zorunda olduğu bir kıyafet var mıdır?

Kadınların, vücudun el, yüz ve ayakları dışında kalan kısımlarını aralarında dinen evlilik caiz olan erkekler yanında, vücut hatlarını ve rengini göstermeyecek nitelikte bir elbise ile örtmeleri; saçlarını, başlarını boyun ve gerdanlarını iyice örtecek şekilde başörtülerini, yakaların üzerine salmaları, dinimizin kesin emridir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de "*Mümin kadınlara da söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar ve iffetlerini korusunlar. Açıkta kalanlardan başka süslerini göstermesinler. Başörtülerini yakalarının üzerinden bağlasınlar...*" (Nûr, 24/31) buyrulmuştur. Müslümanların bu emirlere uymaları dini bir vecibedir.

İslâm dini tesettürü önemsemekle birlikte, örtünmenin şekli konusunda ayrıntıya girmemiş, bunu örf ve âdete bırakmıştır. Böylece her çağda ve her bölgede bu emrin yerine getirilmesine imkân verilmiştir.

Şu halde tesettür evrensel, sürekli bir hüküm; örtünmenin şekli ise yereldir.

55. Müslüman kız çocukları yüzme derslerine katılabilir mi? Havuzlara girebilir mi?

Müslüman bir kızın, eğitim-öğretim, spor, seyahat, eğlence gibi hayatın her alanında İslam'ın örtünme ile ilgili ilke ve esaslarına göre hareket etmesi gerekir. Buna göre Müslüman bir kızın eli, yüzü ve ayakları dışındaki yerlerini dinen yabancı erkeklere göstermesi veya onların göreceği şekilde açık giyinmesi caiz değildir. Aynı şekilde zaruret ve ihtiyaç olmadan diz kapağı ile göbeği arasındaki bölgeyi de kadınlara göstermesi veya bu bölgeleri kapatmayan mayo vb. şeyler giymesi caiz değildir. Bu hususlara dikkat edildiği takdirde ergenlik çağına ulaşan kızların hemcinsleriyle beraber yüzme derslerine katılmasında veya kadınlara özel havuzlara girmesinde herhangi bir sakınca yoktur. Fakat ergenlik çağındaki erkeklerle beraber aynı anda ve aynı havuzda ders görmeleri dinen sakıncalıdır.

Diğer taraftan yüzme dersini erkekler veriyorsa veya havuzun güvenliğini erkekler sağlıyorsa bu gibi yerlere kızların avret yerlerini açarak girmeleri caiz olmaz.

56. İslam'da domuz eti ve alkollü içeceklerin tüketimi neden yasaktır? Yasak olmak açısından bu ikisi arasında fark var mıdır?

İslâm dini, insanları maddî-manevî birçok zarar ve kötülükten korumak için kurallar koymuş; zararlı, kötü ve pis şeyleri yasaklamış; temiz, güzel ve faydalı olanları ise helâl kılmıştır (Bakara, 2/168, 173; A'raf, 7/157). Bu çerçevede domuz eti de kesin biçimde haram kılınmıştır: *"Allah size yalnızca murdar eti, kanı, domuz etini ve Allah'tan başkasının adına kesilmiş olanı haram kıldı..."* (Bakara, 2/173)

Domuzun haram kılınışının hikmeti olarak insan sağlığına zararlarıyla ilgili bazı maddî etkenler dile getirilmiştir. Ancak domuz etinin haram kılınması sadece bu sebeplerle değil, bizzat Allah'ın yasaklaması sebebiyledir (Bakara, 2/168, 173; A'raf, 7/157).

Domuz etinde bulunan olumsuzluklar ortadan kaldırılrsa bile, domuz etinin haramlık hükmü yine değişmez. Çünkü Yüce Allah'ın emir ve yasaklarında, bizim bildiklerimizin yanı sıra bilmediğimiz daha pek çok sebep ve hikmet mevcuttur.

Biz, Yüce Allah'ın emir ve yasaklarını sebep ve hikmetlerinden dolayı değil, yalnızca O'nun emri ya da yasağı olduğu için yerine getiririz. Domuzdan sakınılması gerektiği gibi içkiden de sakınmak gerekir. Alkollü içeceklerin içilmesi de dinimizde kesin olarak haram kılınmıştır (Mâide 5/90-91).

57. Alkollü içki ve domuz ürünleri servisi yapan lokantalarda yemek yenilir mi?

Dinimizde alkollü içecekler içmek ve domuz eti yemek kesin ifadelerle haram kılınmıştır. Nitekim Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de şöyle

buyurmaktadır: "Allah size yalnızca murdar eti, kanı, domuz etini ve Allah'tan başkasının adına kesilmiş olanı haram kıldı..." (Bakara, 2/173; Nahl, 16/115) Diğer bir ayet-i kerimede ise "Ey iman edenler! İçki, kumar, dikili taşlar, fal okları şeytan işi iğrenç şeylerdir. Bunlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz."(Maide, 5/90) ve yine "Şeytan içki ve kumar yoluyla aranızda düşmanlık ve kin sokmak, sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık vazgeçtiniz değil mi?" (Maide, 5/91) buyurularak Müslümanların alkol ve domuz eti gibi haram kılınmış maddelerden uzak durmaları emredilmiştir. Buna göre içki, domuz eti ve ürünlerini tüketmek haram olduğundan bunların servis edildiği kapların da gerekli temizliği yapılmadan diğer yiyecekler için kullanılmasından da sakınmak gerekir. Dolayısıyla içki ve domuz ürünlerinin servis edildiği işletmelerde yemek yemek haram olarak nitelendirilemese de şüpheden uzak da değildir. Bu sebeple mümkün olduğunca İslamî değerlere uygun başka mekânlar tercih edilmelidir.

58. Gayrimüslim ülkelerdeki marketlerde satılan etler yenir mi?

Eti yenen hayvanların etlerinin helal olması için, hayvanı kesecek kimsenin, akıl ve temyiz gücüne sahip, Müslüman veya Ehli kitap'tan olması gerekir. Ehli kitap'tan olmayan mecûsî, putperest veya ateistin kestığı hayvanın eti helal değildir. Aynı zamanda kesim (boğazlama) işinin kesici bir aletle ve hayvanın canlı olarak (ölmeden önce) boynundan, hayvanın nefes ve yemek boruları ile iki şah damarının veya bu damarlardan birisinin kesilmesi suretiyle yapılması da hayvanın etinin yenilebilmesi için, dinimizin koyduğu ölçü ve şartlardandır.

Bu itibarla yurt içinde ve dışında Ehli kitap diye isimlendirdiğimiz Yahudi ve Hıristiyanların, usulüne uygun olarak kestikleri hayvanların etinden ve et ürünlerinden yenilebilir. Nitekim bu konuda Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyrulur: "Bugün size iyi ve temiz nimetler helâl kılınmıştır. Kendilerine kitap verilenlerin yiyeceği size helâldir; sizin yiyeceğiniz de onlara helâldir..." (Mâide, 5/5). Ancak, Ehli kitap'tan olan kimsenin, hayvanı keserken Hz. İsa'nın veya Hz. Üzeyir'in adını andığı kesin olarak bilinirse, o takdirde kestikleri helâl olmaz. Çünkü Allaha başkası adına kesilen hayvanlar yenilmez (bkz. Mâide, 5/3). Müslüman veya Ehli kitap olmayan kişilerin (Budistlerin ve diğer dinlere tabi olanların) kestikleri hayvanların etlerini yemekse hiçbir şekilde caiz olmaz. Şu da unutulmamalıdır ki, hayvanın başına vurarak veya elektrikli şoklama yoluyla öldürdükten sonra kesilmesi halinde onun etinin yenmesi helal olmaz.

59. Müslümanlar Hristiyan ve Yahudilerin pişirdiği yemekleri yiyebilir mi?

Kur'an-ı-Kerimde "Bugün size iyi ve temiz nimetler helâl kılınmıştır. Kendilerine kitap verilenlerin yiyeceği size helâldir; sizin yiyeceğiniz de onlara helâldir..." buyrulmaktadır (Maide 5/5). Ayet, genel bir ifadeye sahip olup, domuz, meyte (murdar hayvan), şarap gibi hakkında özel yasak bulunan yiyecekler hariç, Ehli kitab'ın (Hıristiyan ve Yahudilerin) yiyip içtiklerinin tamamını

kapsar. Bu itibarla, içinde dinen yasaklanmış bir nesne olmadığından emin olunduğu müddetçe, Ehli kitab'ın yemeklerini yemekte bir sakınca yoktur.

60. Alkollü içki ve domuz ürünleri satan/üreten işyerlerinde çalışmak caiz midir?

Dinimizde yasak olan şeyleri yapmak günah/haram olduğu gibi, böyle şeylerin yapılmasına rıza göstermek ve yardımcı olmak da günah/haramdır. Hz. Peygamber, haram bir maddeyi kullanan ile birlikte onu imal eden, taşıyan, aracılığını ve sunumunu yapan kişilerin de aynı günaha girdiğini bildirmiştir (bkz. Ebû Dâvûd, Eşribe 2; İbn Mâce, Eşribe 6). Bu itibarla, bir kimsenin helalinden kazanma konusunda alternatif imkânları bulunduğu sürece dinen yasaklanan şeylerin yapıldığı işyerlerinde çalışması caiz olmaz. Ancak bütün çabalarına rağmen geçimini sağlayacak başka iş bulamadığı durumlarda buluncaya kadar zaruret sebebiyle bu tür iş yerlerinde çalışabilir. Bu arada inanç ve değerleriyle uyumlu bir iş arayışını aksatmadan sürdürür. Zaruret durumu ortadan kalkması yani yapılması helal olan uygun bir iş veya işyeri bulması halinde ise bu eski iş yerini terk etmesi gerekir. Ancak gayrimüslim ülkelerde alışveriş merkezlerinin içki ve domuz eti reyonlarının dışındaki bölümlerinde çalışmakta bir sakınca yoktur.

61. Hayvanların şoklanarak kesilmesi caiz midir? İslami kesim nasıl olur?

Dinimiz, tüm canlılara her zaman iyi davranılmasını emretmiştir. Kesim esnasında da durum böyledir. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.), hayvanların kesim işleminin güzelce yapılmasını ve bu esnada hayvana eziyet edilmemesini emretmiştir. (bkz. Müslim, Sayd ve Zebâih, 57; Ebû Dâvûd, Dahâyâ, 12)

Hayvanın bilinen klasik yöntemle kesilmesi asıldır. Eti yenen kara hayvanlarının etlerinin helal olması için, usulüne uygun olarak kesilmesi gerekir. Usulüne uygun kesim, Hanefilere göre besmele çekilerek, hayvanın nefes ve yemek boruları ile şah damarının veya iki şah damarından birinin kesilmesi şeklinde yapılır. Bismelenin kasten terk edilmesi halinde kesilen hayvanın etinin yenilmesi Hanefilere göre haram olur. Ama unutarak terk edilirse helaldir. Şafiiler ise bismelenin kasten terkedilmesi durumunda da etin yenilebileceği görüşündedirler.

Bununla beraber, tavuk ve hindi kesimlerinde kullanılan otomatik kesim makinesini çalıştıran kişinin, düğmeye basarken besmele çekmesi halinde o seride kesilecek bütün hayvanlar besmele ile kesilmiş sayılır.

Diğer taraftan, fazla eziyet verilmemesi ve ölüm acısının azaltılması maksadıyla, kesim esnasında hayvanın düşük voltajlı elektrik şoku, narkoz veya benzeri bir yöntemle bayıltılarak kesilmesi caizdir. Hayvan henüz kesilmeden, şok etkisiyle ölürse eti yenmez. Zira etinin yenilmesinin caiz olabilmesi için kesim esnasında hayvanın canlı olması gerekir.

62. Ötanazinin hükmü nedir?

İslam'a göre, kişinin kendi canına kıyması (intihar etmesi) haramdır. Tıbbi verilere göre, yaşama ümidi kalmamış veya şiddetli acılar çeken bir insanın, hayatına bir başkası eliyle son verdirmesi demek olan ötanazi, talepte bulunan kişi açısından intihar, bunu uygulayan açısından cinayettir.

Kur'an-ı Kerim'de: *"Ey iman edenler! (...) Kendinizi öldürmeyin. Şüphesiz Allah size karşı çok merhametlidir. Kim haddi aşarak ve haksızlığa saparak bunu yaparsa onu ateşe koyacağız ve bu Allah'a çok kolaydır."* (Nisâ, 4/29-30), *"...Haklı bir sebep olmadıkça Allah'ın yasakladığı cana kıymayın. İşte bunları Allah size emretti; umulur ki düşünüp anlarsınız."* (En'âm, 6/151) buyrulmuştur. Hz. Peygamber de (s.a.s.), acı ve sıkıntılardan dolayı ölümün temenni edilmesini hoş karşılamamıştır. (Buhârî, Merdâ, 19).

Yukarıdaki ve benzeri delillerden hareketle İslam âlimleri, haklı bir gerekçe olmadan Allah'ın emanet ettiği cana kıymanın asla caiz olmadığını, bunun büyük günahlardan sayıldığını belirtmişlerdir. Çünkü böyle bir fiil, hem Allah'ın koyduğu sınırları çiğnemek hem de O'nun takdirine karşı isyan anlamına gelir.

Çekilen dertler ve acılar, müminin günahları için kefarettir. Üstelik bugün, yaşamından ümit kesilen hasta için hızla gelişen tıpta yeni bir tedavi imkânının çıkması, ihtimal dışı değildir.

63. Müslüman çocuklar, okulların açılış ve kapanış merasimleri için kiliseye gidebilirler mi? Dua vb. ayinlere katılabilirler mi?

Müslüman çocukların okulların açılış ve kapanış merasimlerine katılmalarında herhangi bir sakınca bulunmamaktadır. Ancak diğer dinlere ait duâ, ibadet ve benzeri dînî ayinlerin icrasına katılmaları caiz değildir. Şayet merasime katılanların zikredilen ayinleri yapması zorunlu ise çocukların bu tür merasimlere katılmaması gerekir.

64. Çocukların okullarda Noel, paskalya vb. Hristiyan dini bayramlarına katılmaları doğru mudur?

Bir Müslümanın, Müslüman olmayan bir kişiden meşru hediyeler almasında ya da onunla birlikte dinen yenilmesi helal olan yiyecekleri yemesinde, yeni yılın başlaması sebebiyle onları tebrik edip, iyi dileklerini ifade etmelerinde bir sakınca yoktur. Ancak Müslümanın gayrimüslim kimselerin dini ayinlerine katılması ve onlarla birlikte kutlama yapması caiz değildir.

Noel ve paskalya genellikle Hristiyanlık veya pagan kültürüne ait hususlar barındırmaktadır. Müslüman olmayan ülkelerde bu bayramlar, dini bir nitelikte kutlandığından Müslümanların ve çocuklarının bu törenlere katılması caiz değildir.

65. Cami İnşaatı vb. Hayır Faaliyetleri İçin Kredi Çekmek Caiz midir? Bu İşlem Gayrimüslim Ülkede Yapılabilir mi?

İslam'da faizin her türlü keskin olarak haram kılınmıştır. Bir zaruret bulunmadıkça faiz almak da vermek de caiz değildir. Bu nedenle açlık, susuzluk, barınmanın olmayışı veya sağlık problemlerinden dolayı oluşan hayati tehlike gibi zaruret durumu olmadıkça faiz almak da vermek de caiz değildir. Nitekim yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır: *“Faiz yiyenler ancak şeytanın çarparak sersemlettiği kimse gibi kalkarlar.”* (Bakara, 2/275) ve *“Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve gerçekten iman etmiş iseniz faizden kalanı bırakın. Bunu yapmazsanız Allah ve resulü tarafından size bir savaş açıldığını bilin.”* (Bakara 2/278-279). Hz. Peygamber (s.a.s.) de faiz yiyenin, yedirenin, faizli muamelelere şahitlik edenlerin ve kâtiplerin Allah'ın rahmetinden uzak olacağını bildirmiştir. (Müslim, Müsâkât, 106; Tirmizî, Buyu', 2).

Bu bakımdan, adı ne olursa olsun herhangi bir kuruluştan, ister ferdi ister ticari olsun, faizli ihtiyaç, konut veya araç kredisi almak caiz olmadığı gibi hayır faaliyetlerinde kullanılmak üzere alınması da caiz değildir. Bu işlemin gayrimüslim ülkede yapılması hükmü değiştirmez.

66. Bankadan Alınan Faiz Parası Camiye Hibe Edilebilir mi?

İslam'da faizin her türlü keskin olarak haram kılınmıştır. Bir zaruret bulunmadıkça faiz almak da vermek de caiz değildir. İslam âlimleri, faizden elde edilen gelirin sevap beklenmeksizin fakirlere veya hayır kurumlarına verilmesi gerekir demişlerdir. Camiye veya cami inşaatına yapılan harcamalar, hayır kapsamında değerlendirilse de, ibadet yapılacak mekânın tamamen helal kazançla yapılması esasına aykırı olduğundan, faizden elde edilen gelirin cami dışındaki hayırlara verilmesi daha uygun olur.

67. Kaskodan alınan para caiz midir? Yurtdışında aracı yetkili olmayan servislerde daha ucuza yaptırıp parasını kasko firmasından daha fazla almak caiz midir?

Din İşleri Yüksek Kurulu'nun konu ile ilgili kararına göre; ticari sigortalar, sosyal sigortalar ve karşılıklı sigortalar, sigortanın konusu (sigortalanan şey) din tarafından yasaklanmış olmamak kaydıyla caizdir. Buna göre ev, araba, kasko, tarım vb. şeyler için yaptırılan sigortalar caiz olduğu gibi, başta konuşulan şartlara göre sigorta şirketi tarafından verilen bedelin alınması da caizdir.

Sorunun ikinci kısmında belirtilen işleme gelince; aracı başka bir serviste daha ucuza yaptırıp sigorta şirketinden daha fazlasını tahsil etmek, evrakta sahtekârlık, sözleşmeye aykırı davranmak ve dürüst davranmamak gibi sebeplerle caiz değildir. Bu yolla elde edilen fazla para, haksız kazanç sayılır ve haramdır.

68. Ölen yakınının maaşını alabilmek için resmen boşanan, ama evliliğini dini nikâhla devam ettirenlerin aldıkları bu maaşlar helal midir?

Aile ve evlilik ciddi bir müessesedir. Bir kimsenin dünyevi bazı kazançlar elde etmek için nikahı suistimal etmesi doğru bir davranış değildir. Mesela bir kişinin, yurt dışında çalışabilmek için oturma izni almak maksadıyla bulunduğu yerin vatandaşlarından birisi ile formalite evliliği yapması veya vefat eden babasının emekli maaşından yararlanmak üzere eşinden mahkeme kararıyla boşanması nikahın suistimal edilmesinin örneklerindedir.

Bu gibi durumlarda mahkeme yoluyla boşanan eşler, dinî hükümlere göre bir bâin talakla boşanmış olurlar.

Yalan ve yanlış beyanlarla elde edilen kazanç, haksız bir kazançtır. Haksız yollarla elde edilen kazanç ise haramdır. Dul hanımlara ödenen parayı almak için resmen boşanıp gerçekte birlikte yaşamaya devam etmek, hile niteliğinde olduğundan alınan para haramdır. Bu tür hileli yollarla elde edilecek gelirler kamu malını zimmetine geçirmek anlamına gelir.

69. Süt bankasından istifade etmek caiz midir?

Süt akrabalığı, bebeğin memeden sütü emmesiyle oluştuğu gibi kadından alınan sütün içirilmesiyle de oluşur. Dolayısıyla süt bankasından temin edilen sütün emme yaşındaki çocuklara verilmesiyle süt akrabalığı oluşur. Bu nedenle süt akrabalığında herhangi bir karışıklığa meydan vermemek ve dinen haram sayılan bir evliliğe sebep olmamak için süt verenlerle süt emenlerin kimliklerinin kayda alınması ve bu konuda titizlik gösterilmesi şarttır. Süt bankasına farklı kadınlar tarafından verilen sütlerin karıştırılmış olması bu hükmü değiştirmez. Bu durumda süt veren kadınların tamamıyla bu sütleri içen çocuklar arasında süt hısımlığı oluşmuş olur.

Buna göre süt akrabalığında herhangi bir karışıklığa mahal bırakmayacak ölçüde gerekli tedbirler alındığı takdirde süt bankalarından yararlanmak caizdir. Ancak mezkûr tedbirlerin alınmadığı ve gerekli hassasiyetin gösterilmediği kurumlardan anne sütü almak ve bununla bebeği beslemek dinen uygun değildir.

70. Koruyucu aile kapsamında himayeye alınan çocuklar için devletin ödediği paranın alınması caiz midir?

Koruyucu aile uygulaması kapsamında himayeye alınan çocuklar için devletin ödeyeceği paranın, çocuğa harcanması veya onun adına saklanması şartıyla koruyucu aile tarafından alınmasında bir sakınca yoktur. Bununla birlikte, himaye eden ailenin fakir olması durumunda ve ilgili mevzuatın izin vermesi halinde çocuk için verilen paradan makul ölçüde istifade edilmesi de caizdir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de, *"Evlilik çağına gelinceye kadar yetimleri deneyin; eğer onlarda akılcı bir olgunlaşma görürseniz hemen mallarını kendilerine verin, büyüyecekler de mallarını alacaklar diye o malları israf ile ve tez elden yiyip*

tüketmeyin. Zengin olan (veli) yetim malına tenezzül etmesin, yoksul olan da kararınca yesin. Mallarını kendilerine verdiğiniz zaman yanlarında şahit bulundurun; hesap sorucu olarak da Allah yeter.” (Nisa, 4/6) buyurulmuştur.

71. İslam'ın eşcinselliğe bakışı nasıldır?

İnsan soyu, karşı cinslerin birlikteliği ile devam etmektedir. Bu nizam yaratılıştaki temel nitelik olan fitrata uygundur ve insanın huzur ve sükûnunu sağlamaya yöneliktir. Kur'an bu gerçeği şöyle dile getirir: *“Onlara ısınp kaynaşasınız diye size kendi türünüzden eşler yaratıp aranızda sevgi ve şefkat duyguları yerleştirmesi de O'nun kanıtlarındandır. Doğrusu bunda iyi düşünen kimseler için dersler vardır”* (Rûm, 30/21). Allah fitrata uygun davranışlar sergilenmesini temel bir ilke olarak talep eder. Kur'an'da, *“O halde sen hanîf olarak bütün varlığınla dine, Allah insanları hangi fitrat üzere yaratmışsa ona yönel!...”* (Rum, 30/30) buyurulur.

İslâm dini, insanın temel içgüdülerinden biri olan cinsel eğilimi inkâr etmez, bilakis onu önemser ve bu sebeple de onu “başiboş” olarak bırakmaz. Cinselliğin, meşru ölçüler içinde, neslin devamına hizmet edecek şekilde nikâh müessesesi dâhilinde yaşanmasını ister. Cinsel tatminde fitrata uygun olan ise, erkek ya da kadının karşı cins ile evlenmesidir. Böylece farklı fiziki ve ruhi yapıdaki iki ayrı cins birbirini her bakımdan tamamlar ve dengeli bir beraberlik ortaya çıkar. Kur'an'da bu olguya *“Onlar (kadınlar) sizin için bir elbise, siz de onlar için bir elbisesinizdir”* (Bakara, 2/187) ayetiyle işaret edilmiştir. Bunun dışında erkeğin erkeğe veya kadının kadına cinsel ilgi duyması ve bu ilgi doğrultusunda hareket etmesi, nedeni ve gerekçesi ne olursa olsun fitrat çizgisinden sapmadır ve haramdır.